

**Универзална Инвестициона Банка АД
Скопје**

Финансиски извештаи

за годината завршена на
31 декември 2008

Содржина

Извештај на ревизорите

Финансиски извештаи

Биланс на состојба	1
Биланс на успех	2
Извештај за промените во капиталот	3
Извештај за паричниот тек	4
Белешки кон финансиските извештаи	6

КПМГ Македонија д.о.о.
Ул. „Даме Груев“ бр.28, 4ти кат
Скопје 1000
Република Македонија

тел: + 389 (2) 3135 220
факс: + 389 (2) 3111 811
е-пошта: kpmg@kpmg.com.mk
www. kpmg.com.mk

Извештај на ревизорот до акционерите на Универзална инвестициона банка АД Скопје

Извршивме ревизија на придружните финансиски извештаи на Универзална инвестициона банка АД Скопје ("Банката") кои се состојат од билансот на состојба на 31 декември 2008 година и извештаите за билансот на успех, промените во капиталот и паричниот тек за годината тогаш завршена, како и осврт на значајните сметководствени политики и останатите белешки.

Одговорност на раководството за финансиските извештаи

Раководството на Банката е одговорно за изготвување и реално прикажување на овие финансиски извештаи во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување. Оваа одговорност вклучува: дизајнирање, имплементирање и одржување на систем на интерни контроли соодветни за изготвување и реално прикажување на финансиските извештаи кои не содржат материјално значајни грешки, било да се резултат на измама или ненамерно направени грешки; избор и примена на соодветни сметководствени политики; и правење на сметководствени проценки кои се разумни на соодветните околности.

Одговорност на ревизорот

Наша одговорност е да искажеме мнение за овие финансиски извештаи врз основа на нашата ревизија. Ние ја извршивме нашата ревизија во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија. Овие стандарди изискуваат да се придржуваме на релевантните етички стандарди и да ја планираме и да ја извршиме ревизијата со цел да се здобиеме со разумна увереност дека финансиските извештаи не содржат материјално значајни грешки.

Ревизијата вклучува спроведување на процедури за добивање на ревизорски докази за износите и образложенијата во финансиските извештаи. Избраните процедури зависат од нашите проценки, вклучувајќи ги и оценките на ризиците за значајни грешки во финансиските извештаи како резултат на измама или ненамерно направени грешки. Во проценувањето на овие ризици, ги разгледавме соодветните интерни контроли воспоставени во Банката за изготвување и реално прикажување на финансиските извештаи со цел да дизајнираме ревизорски процедури соодветни на околностите, но не и за да изразиме мнение за ефикасноста на интерните контроли воспоставени во Банката. Ревизијата истотака вклучува осврт на користените сметководствени принципи и значајните проценки направени од раководството, како и оценка на адекватноста на прикажувањето на информациите во финансиските извештаи.

Ние сме убедени дека ревизорските докази кои ги добивме се доста точни и соодветни за да обезбедат основа за нашето мнение.

Мнение

Според наше мнение, финансиските извештаи реално и објективно ја прикажуваат финансиска состојба на Банката на 31 декември 2008 година, како и нејзината финансиска успешност и нејзиниот паричен тек за годината тогаш завршена, во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување.

Скопје, 4 март 2009 година

KPMG

КПМГ

Биланс на состојба

На 31 декември

Во илјади денари

	Белешка	2008	2007
Актива			
Парични средства и паричен еквивалент	14	1.618.464	1.536.378
Кредити на и побарувања од банки	15	490.638	180.192
Кредити на и побарувања од други комитенти	16	5.760.623	5.187.230
Вложувања	17	43.862	122.760
Недвижности и опрема	18	259.675	225.460
Нематеријални средства	19	14.452	20.913
Побарувања за данок од добивка		-	734
Остананата актива	20	171.986	172.299
Вкупна актива		<u>8.359.700</u>	<u>7.445.966</u>
Обврски			
Депозити на банки и други финансиски организации	21	1.231.264	688.357
Депозити на други клиенти	22	5.986.135	5.906.554
Обврски по кредити	23	237.420	27.109
Посебна резерва за вонбилансни ставки	24	9.704	14.417
Обврски за данок од добивка		10.657	-
Останати обврски	25	57.362	79.645
Вкупно обврски		<u>7.532.542</u>	<u>6.716.082</u>
Капитал			
Акционерски капитал	26	545.987	545.987
Премии од акции		509.597	509.597
Задржана добивка		(283.791)	(381.129)
Останати резерви		55.365	55.429
Вкупно капитал и резерви		<u>827.158</u>	<u>729.884</u>
Вкупно обврски и капитал и резерви		<u>8.359.700</u>	<u>7.445.966</u>

Белешките на страните 6 - 57 се составен дел на овие финансиски извештаи.

Финансиските извештаи прикажани на страниците од 1 до 57 се одобрени од Надзорниот одбор на 4 март 2009 година и беа потпишани во нивно име од Управниот одбор на Банката:

Коста Митровски

Светозар Попов

Делчо Крстев

Биланс на успех

За годината завршена на 31 декември

<i>Во илјади денари</i>	Белешка	2008	2007
Приходи од камата	7	782.389	596.560
Расходи од камата	7	<u>(313.153)</u>	<u>(241.412)</u>
Нето приходи од камата		469.236	355.148
Приходи од провизии и надомести	8	173.331	159.267
Расходи од провизии и надомести	8	<u>(65.643)</u>	<u>(47.568)</u>
Нето приходи од провизии и надомести		107.688	111.699
Нето приходи од курсни разлики		36.635	29.498
Останати приходи од дејноста	9	<u>34.394</u>	<u>16.386</u>
		71.029	45.884
Приходи од дејноста		647.953	512.731
Нето загуби поради оштетување на финансиски средства	16	(62.746)	(21.752)
Трошоци за вработените	10	(183.936)	(143.753)
Амортизација	18,19	(40.703)	(31.305)
Останати расходи	11	<u>(251.280)</u>	<u>(214.341)</u>
Добивка пред оданочување		109.288	101.580
Данок од добивка	12	<u>(11.950)</u>	<u>(1.486)</u>
Добивка за годината		<u>97.338</u>	<u>100.094</u>
Основна и разводнета заработка по акција	13	184	189

Белешките на страните 6 – 57 се составен дел на овие финансиски извештаи.

Извештај за промените во капиталот

За годината завршена на 31 декември

Во илјади денари	Акционер-ски капитал	Премии од акции	Останата резерва	Ревалоризациона резерва за вложувања	Задржана добивка	Вкупно
				расположливи-за-продажба		
Состојба на 1 јануари 2007	544.407	506.437	58.114	(2.551)	(481.357)	625.050
Добивка за годината	-	-	-	-	100.094	100.094
Вкупно признаени приходи и расходи	-	-	-	-	100.094	100.094
Распределба во задржана добивка	-	-	(134)	-	134	-
Продадени сопствени акции	1.580	3.160	-	-	-	4.740
Состојба на 31 декември 2007	545.987	509.597	57.980	(2.551)	(381.129)	729.884
Состојба на 1 јануари 2008	545.987	509.597	57.980	(2.551)	(381.129)	729.884
Промена во објективна вредност на вложувања расположливи-за-продажба	-	-	-	(64)	-	(64)
Вкупно приходи и расходи признаени директно во капиталот	-	-	-	(64)	-	(64)
Добивка за годината	-	-	-	-	97.338	97.338
Вкупно признаени приходи и расходи	-	-	-	(64)	97.338	97.274
Состојба на 31 декември 2008	545.987	509.597	57.980	(2.615)	(283.791)	827.158

Белешките на страните 6 – 57 се составен дел на овие финансиски извештаи

Извештај за паричниот тек

За годината завршена на 31 декември

<i>Во илјади денари</i>	Белешка	2008	2007
Паричен тек од основната дејност			
Добивка за годината		97.338	100.094
<i>Коригирана за:</i>			
Амортизација	18,19	40.703	31.305
Нето капитална добивка од недвижности и опрема	9	(468)	(228)
Нето капитална (добивка) / загуба од средства добиени во замена за сомнителни и спорни побарувања		(159)	9.699
Нето загуби поради оштетување на финансиски средства	16	62.746	21.752
Нето загуби поради оштетување на други средства	11	-	5.362
Резервирања за вонбилансни ставки	9	(4.713)	2.347
Нето приходи од камати	7	(469.236)	(355.148)
Приходи од дивиденди	12	(10.928)	(4.230)
Данок од добивка		11.950	1.486
		<u>(272.767)</u>	<u>(187.561)</u>
Промена во задолжителни резерви кои се чуваат во НБРМ		(48.295)	(51.052)
Промена во кредити на и побарувања од банки		(310.586)	48.165
Промена во кредити на и побарувања од други комитенти		(666.534)	(2.084.011)
Промена во средства добиени во замена за сомнителни и спорни побарувања		1.307	49.836
Промена во останата актива		(835)	(44.395)
Промена во депозити од банки и останати финансиски организации		530.760	34.252
Промена во депозити од други клиенти		66.468	2.373.568
Промена во останати обврски и посебна резерва за вонбилансни ставки		(22.283)	18.909
		<u>(722.765)</u>	<u>157.711</u>
Наплатени камати		812.924	634.423
Платени камати		(287.916)	(241.412)
Платен данок од добивка		(559)	(713)
Нето паричен тек од основната дејност		<u>(198.316)</u>	<u>550.009</u>

Белешките на страните 6 – 57 се составен дел на овие финансиски извештаи.

Извештај за паричниот тек (продолжение)

За годината завршена на 31 декември

<i>Во илјади денари</i>	Белешка	2008	2007
Паричен тек од инвестициона дејност			
Набавка на недвижности и опрема	18	(69.156)	(57.300)
Приливи од продажба на недвижности и опрема		2.505	328
Набавка на нематеријални средства	19	(1.338)	(10.206)
Приливи од вложувања		189.164	35.935
Купени вложувања		(110.000)	-
Наплатени дивиденди		10.598	-
Нето паричен тек од инвестиционата дејност		<u>21.773</u>	<u>(31.243)</u>
Паричен тек од финансирање			
Продадени сопствени акции		-	4.740
Приливи по кредити		259.747	10.400
Вратени обврски по кредити		(49.413)	(77.995)
Нето паричен тек од финансирање		<u>210.334</u>	<u>(62.855)</u>
Нето зголемување на паричните средства и паричниот еквивалент			
Парични средства и паричен еквивалент на 1 јануари		<u>1.297.946</u>	<u>842.035</u>
Парични средства и паричен еквивалент на 31 декември	14	<u>1.331.737</u>	<u>1.297.946</u>

Белешките на страните 6 – 57 се составен дел на овие финансиски извештаи.

Белешки кон финансиските извештаи

1. Општи информации

Универзална Инвестициона Банка АД Скопје („Банката“) е акционерско друштво регистрирано и со седиште во Република Македонија.

Адресата на регистрираното седиште на Банката е:

ул. „Максим Горки“ бр. 6
1000 Скопје
Република Македонија

Банката има големо овластување и ги извршува сите банкарски активности согласно законот. Позначајни активности на Банката се одобрување и земање кредити во земјата и странство, примање депозити од правни лица и население, обавување платен промет со странство и во земјата и посредување при обезбедувањето на девизни средства за нејзини комитенти, купување и продажба на краткорочни хартии од вредност за своја сметка и за сметка на други клиенти, обезбедување на други услуги.

2. Основа за изготвување

(а) Извештај за усогласеност

Финансиските извештаи се изготвени во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ), издадени од Одборот за Меѓународни Сметководствени Стандарди (ОМСС).

(б) Основи за мерење

Финансиските извештаи се изготвени според историска вредност освен за:

- финансиските инструменти по објективна вредност преку биланс на успех кои се мерат по објективна вредност.
- средствата расположливи-за-продажба кои што се мерат по објективна вредност.

Белешки кон финансиските извештаи

2. Основа за изготвување (продолжение)

(в) Функционална и известувачка валута

Финансиските извештаи се прикажани во македонски денари („МКД“), кои се функционална валута на Друштвото. Освен каде што е наведено, финансиските информации се прикажани во илјади македонски денари.

(г) Користење на проценки и расудувања

Изготвувањето на финансиските извештаи изискува од менаџментот да прави расудувања, проценки и претпоставки кои влијаат на примената на политиките и прикажаните износи на средствата и обврските, приходите и расходите. Реалните состојби може да се разликуваат од овие проценки.

Проценките и претпоставките постојано се проверуваат. Измените на сметководствените проценки се признаваат во периодот во кој е извршена измена на проценката и во идните периоди доколку измената влијае и на идниот период.

Информации во врска со расудувањето направени од менаџментот и критичните проценки во примената на МСФИ кои имаат значајно влијание на финансиските извештаи се прикажани во белешка 5.

3. Значајни сметководствени политики

Сметководствените политики прикажани во продолжение се применувани конзистентно за сите периоди прикажани во овие финансиски извештаи.

(а) Трансакции во странска валута

Трансакциите во странска валута се искажуваат во денари според курсот важечки на денот на трансакциите. Монетарните средства и обврски искажани во странска валута на денот на известувањето се превреднуваат во денари според курсот важечки на денот на билансот на состојба. Печалбите и загубите од курсните разлики од монетарните средства се разлика помеѓу амортизираната набавна вредност во денари на почеток на периодот, коригирана за ефективна камата и плаќања во текот на периодот и амортизираната набавна вредност во странска валута вреднувана според курсот важечки на крајот на периодот.

Немонетарните средства и обврски кои се евидентираат по објективна вредност, искажани во странска валута на денот на известувањето се превреднуваат во денари според курсот важечки на денот на определување на објективната вредност. Курсните разлики кои произлегуваат од преведувањето на износите во странска валута се вклучени во Билансот на успех во периодот кога тие настануваат.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(а) Трансакции во странска валута (продолжение)

Девизните средства со кои што работи Банката се претежно евра (ЕУР) и американски долари (УСД). Официјалните курсеви важечки на 31 декември 2008 и 2007 година беа како што следи:

	2008 МКД	2007 МКД
1 ЕУР	61,41	61,20
1 УСД	43,56	41,66

(б) Камата

Приходот од камата и расходот од камата се признава во билансот на успех според методот на ефективна каматна стапка. Ефективната каматна стапка е стапката која точно ги дисконтира очекуваните идни парични плаќања и приливи во текот на очекуваниот век на финансиското средство или обврска (или каде што е соодветно, пократок период) на сегашната вредност на финансиското средство или обврска. При пресметка на ефективната каматна стапка, Банката ги проценува идните парични текови земајќи ги во предвид сите договорни услови на финансискиот инструмент, но не и идните загуби поради оштетување. Ефективната каматна стапка се утврдува при иницијалното признавање на средството или обврската и не се менува последователно.

Пресметката на ефективната каматна стапка ги вклучува сите надоместоци платени или примени, (трансакциски трошоци, и дисконти или премии) кои се составен дел на ефективната каматна стапка. Трансакциски трошоци вклучуваат инкрементални трошоци кои директно можат да се припишат на стекнувањето или издавањето на финансиското средство или обврска.

Приходите и расходите од камати прикажани во билансот на успех вклучуваат:

- камати од финансиски средства и обврски по амортизирана набавна вредност со користење на методот на ефективна каматна стапка;
- камата од вложувања расположиви-за-продажба пресметана со користење на методот на ефективна каматна стапка.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(в) Провизии и надомести

Приходите и расходите од надомести и провизии кои се составен дел од ефективната каматна стапка на финансиското средство или обврска се вклучени во пресметката на ефективната каматна стапка.

Останатите приходи од надомести и провизии, вклучувајќи ги финансиските услуги обезбедени од страна на Банката во поглед на менувачко работење, платниот промет во земјата и странство, гаранциите, акредитивите и останатите услуги се признаваат кога соодветната услуга ќе се изврши. Кога обврска за кредитирање не се очекува да резултира со повлекување на кредит, провизијата за обврска за кредитирање се признава како приход во моментот на уплатата.

Останатите расходи од надомести и провизии се однесуваат на финансиски услуги што ги добива Банката и се признаваат како расход кога соодветната услуга ќе се добие.

(г) Приходи од дивиденди

Приходите од дивиденди се признаваат кога ќе биде утврдено правото да се прими плаќањето. Дивидендите се прикажани како дел од нето приходите од тргување или како останати приходи од дејноста во зависност од соодветната класификација на инструментот.

(д) Расходи од наеми

Плаќањата по основ на оперативен наем се признаваат во билансот на успех по пропорционална метода во времетраењето на закупот. Стимулансите за наеми се признаваат како составен дел од вкупните трошоци за наеми, за времетраење на договорот за наем.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(f) Даноци

Данокот од добивка се состои од тековен и одложен данок. Данокот од добивка се признава во билансот на успех, освен кога се однесува за ставки коишто се однесени директно во капиталот и соодветниот данок од добивка се признава во капиталот.

Тековниот данок од добивка е очекувана даночна обврска од добивката пред оданочување за годината, применувајќи ја важечката даночна стапка или значајно усвоената на денот на билансот на состојба, и корекции на даночната обврска која се однесува на претходни години.

Одложениот данок се признава со користење на методата на билансот на состојба, и произлегува од времените разлики помеѓу сметководствената вредноста на средствата и обврските за потребите на финансиското известување и вредноста на истите за даночни цели. Одложенот данок не се признава за следните временни разлики: иницијално признавање на гудвил, иницијално признавање на средства или обврски во трансакции кои не се деловни комбинации и не влијаат врз добивката или загубата за сметководствени и даночни цели и разлики кои произлегуваат од вложувања во подружници и претпријатија под заедничка контрола до обемот до кој нема да се реализираат во блиска иднина. Одложениот данок се мери со примена на даночните стапки кои се очекува да се применат кога ќе се реализираат времените разлики врз основа на законите кои се усвоени или значајно усвоени на денот на известувањето.

Одложено даночно средство се признава само за износот за кој е веројатно дека ќе има оданочив приход во иднина наспроти кој средството би се искористило. Одложените даночни средства се проверуваат на секој датум на билансот на состојба и се намалуваат за износот за кој повеќе не е веројатно дека може да биде искористен.

(e) Финансиски средства и обврски

(i) Признавање

Банката почетно ги признава кредитите и побарувањата, депозитите и обврските по кредити на денот кога тие се настанати по набавна вредност. Редовните набавки и продажби на финансиски средства се признаваат на датумот на тргување на кој што Банката се обврзала да го купи или продаде средството. Сите останати финансиски средства и обврски почетно се признаваат на датумот на тргување на кој што Банката станува странка на договорните одредби на инструментот.

Финансиско средство или обврска почетно се мери според објективната вредност плус (за ставки кои не се мерат по објективна вредност преку билансот на успех) трошоците за трансакција кои се директно поврзани со набавка или издавање на финансиско средство или обврска.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(e) Финансиски средства и обврски (продолжение)

(ii) Класификација

Види сметководствени политики 3(ж), (з), и (с).

(iii) Депризнавање

Банката го депризнава финансиското средство кога договорните права од договорот за паричните текови од средството истекуваат, или кога ги пренесува правата за добивање на договорните парични текови од средството во трансакција во која сите ризици и награди од сопственоста на финансиското средство се пренесени на друг. Секој остаток од пренесените финансиски средства кои се креирани или задржани од Банката се признава како посебно средство или обврска.

Банката ги депризнава финансиските обврски, кога нејзините договорни обврски се подмирени, откажани или истечени.

(iv) Нетирање

Финансиските средства и обврски се нетираат и нето износот се прикажува во билансот на состојбата само кога Банката има законско право да ги нетира признаените износи и има намера да ги порамни трансакциите на нето основа или да ги реализира плаќањата истовремено.

Приходите и расходите се презентираат на нетна основа само доколку тоа е дозволено со сметководствените стандарди, или за добивки и загуби кои што произлегуваат од групи на слични трансакции, како што се активностите на Банката за тргување.

(v) Принцип на мерење според амортизирана набавна вредност

Амортизираната набавна вредност на финансиско средство или обврска е износот според кој што финансиското средство или обврска се мери при почетното признавање, намален за отплатите на главницата, плус или минус акумулираната амортизација со употреба на методот на ефективна каматна стапка на било која разлика помеѓу почетно признаениот износ и износот при доспевањето, намален за евентуалните загуби поради оштетување.

(vi) Принцип на мерење според објективна вредност

Објективна вредност е износот за кој средството може да биде разменето, или обврската подмирена, помеѓу запознаени, спремни странки во трансакција на датумот на мерењето.

Кога е возможно, Банката ја мери објективната вредност на инструментот користејќи ја котираната цена на тој инструмент на активниот пазар. Пазарот се смета за активен доколку котираните цени се лесно и регуларно достапни и претставуваат тековни и редовно настанати пазарни трансакции на нормална комерцијална основа.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(e) Финансиски средства и обврски (продолжение)

(vi) Принцип на мерење според објективна вредност (продолжение)

Доколку пазарот за финансиски инструменти не е активен, Банката ја утврдува објективната вредност со користење на техники за вреднување. Техниките за вреднување вклучуваат користење на скорешните трансакции на нормална комерцијална основа помеѓу запознаени, спремни странки (доколку постојат), повикување на тековната објективна вредност на друг инструмент кој е суштински ист, анализа на дисконтираните парични текови и модели за определување на цените на опциите.

Најдобриот доказ за објективната вредност на финансиски инструмент при почетното признавање е цената на трансакцијата, т.е објективната вредност на дадениот или добиениот надоместок, освен доколку објективната вредност на тој инструмент е како резултат на споредба со други воочливи трансакции на тековниот пазар на истиот инструмент (т.е. без промени или прегрупирања) или врз основа на техники за вреднување чии варијабли вклучуваат само податоци од пазарот којшто се набљудува.

Средствата се мерат според куповната цена, обврските се мерат според продажната цена.

(vii) Загуби поради оштетување

На секој датум на билансот на состојба Банката проценува дали постојат објективни докази за оштетеност на финансиските средства кои не се мерат според објективна вредност преку билансот на успех. Финансиските средства се оштетени кога објективни докази покажуваат дека оштетувањето настанало по почетното признавање на средството, и истото има влијание на идните парични текови кои можат веродостојно да се проценат.

Објективен доказ дека финансиските средства (вклучувајќи ги и сопственичките хартии од вредност) се оштетени може да вклучува доцнење или неисполнување на обврските на должникот, реструктурирање на кредитот од страна на Банката според услови кои Банката инаку не ги одобрува, индикации дека должникот или издавачот на хартиите од вредност банкротирале, исчезнување на активен пазар за хартиите од вредност, или други воочливи податоци поврзани со група на средства како што се негативни промени во платежната способност на должникот или издавачот на хартиите на вредност во групата, или економски услови кои соодветствуваат со неисполнување на обврските во групата. Во дополние, за вложувања во сопственички хартии од вредност, значајно или продолжено опаѓање на нивната објективна вредност под нивната набавна вредност е објективен доказ за оштетување.

Банката го разгледува доказот за оштетеноста на кредитите и побарувањата и вложувањата во хартии од вредност чувани-до-достасаност на специфично и на групно ниво.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(е) Финансиски средства и обврски (продолжение)

(vii) Загуби поради оштетување (продолжение)

Сите индивидуално значајни кредити и побарувања и вложувањата во хартии од вредност чувани-до-достасаност се проценуваат за специфична загуба поради оштетување. Сите индивидуално значајни кредити и побарувања и вложувањата во хартии од вредност чувани-до-достасаност кои не се специфично оштетени потоа се проценуваат групно за оштетување кое настанало, но не било идентификувано. Кредитите и побарувањата и вложувањата во хартии од вредност чувани-до-достасаност кои не се индивидуално значајни се проценуваат групно за оштетување со групирање на кредитите и побарувањата и вложувањата во хартии од вредност чувани-до-достасаност според слични карактеристики на ризик.

Загуба поради оштетување на средствата евидентирани по амортизирана набавна вредност се мери како разлика помеѓу сметководствената вредност на финансиските средства и сегашната вредност на очекуваните идни парични текови дисконтирани со оригиналната ефективна каматна стапка на средствата. Загубите поради оштетување се признаваат во билансот на успех и се рефлектирани во сметката за посебна резерва за кредити и побарувања. Каматата на оштетените средства продолжува да се признава преку намалување на дисконтот. Доколку во наредниот период износот на загубата поради оштетување се намали, загубата се анулира низ билансот на успехот.

Загубата поради оштетување на вложувањата во хартии од вредност расположливи-за-продажба се признава со пренесување на кумулативната загуба која е признаена директно во капиталот во билансот на успех. Кумулативната загуба која е отстранета од капиталот и признаена во билансот на успех е разлика помеѓу набавната вредност, нето од исплаќање и амортизација на главница и тековната објективна вредност, намалена за било која загуба поради оштетување претходно признаена во билансот на успех. Промените во посебната резерва како резултат на временската вредност на парите се признаваат како компонента на приходи од камати.

Доколку во последователен период, објективната вредност на загубата поради оштетување на должнички инструменти расположливи-за-продажба се зголеми и зголемувањето може објективно да се поврзе со настан којшто се случил откако загубата поради оштетување била признаена во билансот на успех, загубата се анулира во билансот на успех. Сепак, секое последователно зголемување на објективната вредност на оштетени расположливи-за-продажба сопственички хартии од вредност се признава директно во капиталот.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(ж) Парични средства и паричен еквивалент

Паричните средства и паричниот еквивалент ги вклучуваат паричните средства во благајна, депозити по видување во банки, депозити чувани во Народна Банка на Република Македонија („НБРМ“), како и високоликвидните финансиски средства со оригинален рок на достасаност од три или помал од три месеци, кои се предмет на незначителен ризик од промена во нивната објективна вредност, и кои се користат од Банката во управување со нејзините краткорочни обврски.

Паричните средства и паричниот еквивалент се евидентираат по амортизирана набавна вредност во билансот на состојба.

(з) Кредити и побарувања

Кредитите и побарувањата се недеривативни финансиски средства со фиксни или предвидливи плаќања кои не се котирали на активен пазар и кои Банката нема намера да ги продаде веднаш или во блиска иднина.

Кредитите и побарувањата почетно се признаваат по објективна вредност плус инкременталните директни трансакциски трошоци, а последователно се мерат по амортизирана набавна вредност со употреба на методот на ефективна каматна стапка.

(с) Вложувања

Вложувањата почетно се мерат според објективната вредност плус, во случај на вложувања кои не се мерат според објективна вредност преку билансот на успех, инкременталните директни трансакциски трошоци и последователно се мерат во зависност од нивната класификација, или како чувани-до-достасаност по објективна вредност преку билансот на успех, или како расположливи-за-продажба.

(и) Вложувања чувани-до-достасаност

Вложувањата чувани-до-достасаност се недеривативни средства со фиксни или одредени периоди на отплата и со фиксен период на достасаност кои Банката има позитивна намера и можност да ги чува до периодот на достасување, и кои не се одредени според објективна вредност преку билансот на успех или како расположливи- за-продажба.

Вложувањата чувани-до-достасаност се проценуваат по амортизирана набавна вредност, со употреба на методот на ефективна каматна стапка. Продажба или рекласификација на значителен износ на средствата чувани-до-достасаност далеку од нивниот период на достасување ќе предизвика рекласификација на сите средства чувани-до-достасаност како расположливи-за-продажба, а Банката нема да може да класификува вложувања како чувани-до-достасаност во тековната и следните две години.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(s) Вложувања (продолжение)

(ii) Вложувања расположливи-за-продажба

Вложувања расположливи-за-продажба се недеривативни средства кои се определени како расположливи-за-продажба или кои не се класификувани во некоја друга категорија на финансиско средство. Финансиските средства коишто немаат котирана пазарна цена и чијашто објективна вредност не може веродостојно да се измери, се евидентираат по набавна вредност намалена за загубите поради оштетување. Сите останати вложувања расположливи-за-продажба се прикажуваат според нивната објективна вредност.

Приходот од камата се признава во билансот на успех со употреба на методот на ефективна каматна стапка. Приходот од дивиденда се признава кога на Банката ќе и биде утврдено правото на дивиденда. Добивките или загубите од курсни разлики на должничките инструменти расположливи-за-продажба се признаваат во билансот на успех.

Останатите промени во објективната вредност се евидентираат директно во капиталот се додека вложувањата не се продадат или оштетат, при што кумулативните добивки или загуби од капиталот е признаваат во билансот на успех.

(и) Недвижности и опрема

(i) Признавање и мерење

Недвижностите и опремата се искажани според набавна вредност намалена за акумулираната амортизација и акумулираните загуби поради оштетување.

Набавната вредност ги вклучува трошоците кои што се директно поврзани со стекнувањето на средството. Набавениот софтвер кој е неопходен за функционирање на соодветната опрема се признава како дел од таа опрема.

Кога делови од ставките од недвижности и опрема имаат различен корисен век, тие се евидентираат како одделни ставки (главни компоненти) на недвижностите и опремата.

(ii) Последователни издатоци

Издатоците направени за замена на дел од недвижностите и опремата се додаваат на сметководствената вредност на средството кога е веројатно дека ќе има идни економски користи за Банката и трошоците на истиот може да се измерат веродостојно. Сметководствената вредност на заменетиот дел се депризнава. Трошоците за тековно одржување на недвижностите и опремата се признаваат во билансот на успех како трошоци во моментот на нивното настанување.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(и) Недвижности и опрема (продолжение)

(iii) Амортизација

Амортизацијата се признава во билансот на успех по пропорционална метода во текот на проценетиот корисен век на секој дел од недвижностите и постројките.

Годишните стапки на амортизација, според нивниот проценет век на траење, за тековниот и претходниот период се како што следи:

	%
Градежни објекти	2,5
Опрема	20 – 25

Методите на амортизација, проценетиот корисен век и резидуалната вредност се преоценуваат на секоја дата на известување.

(j) Нематеријални средства

(i) Признавање и мерење

Нематеријалните средства набавени од Банката се искажани според набавна вредност намалена за акумулираната амортизација и акумулираните загуби поради оштетување.

(ii) Последователни издатоци

Последователните издатоци за нематеријалните средства се капитализираат само кога ја зголемуваат идната економска полезност вклучена во специфично средство на кое се однесуваат. Сите останати издатоци се признаваат во билансот на успех како трошоци во моментот на нивното настанување.

(iii) Амортизација

Амортизацијата се признава во билансот на успех по пропорционална метода во текот на нивниот проценет полезен век на траење.

Годишните стапки на амортизација, според нивниот проценет век на траење, за тековниот и претходниот период се како што следи:

	%
Софтвер	20
Права и лиценци	20

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(к) Средства земени под наем - наемател

Наеми со кои се пренесуваат суштински сите ризици и награди својствени за сопственоста на изнајменото средство се класифицирани како финансиски наеми. При отпочнување на наемот, финансискиот наем се евидентира по понискиот износ помеѓу објективната вредност и сегашната вредност на минималните плаќања за наемот. Последователно, средството се евидентира во согласност со сметководствената политика на Банката за тоа средство.

Останатите наеми се оперативни наеми и, освен за изнајмените средства, средствата земени под наем не се признаваат во билансот на состојба на Банката.

(л) Загуби поради оштетување на нефинансиските средства

Сметководствените вредности на нефинансиските средства на Банката, освен одложените даночни средства се разгледуваат на секој датум на изготвување на билансот на состојба со цел да се определи дали постојат објективни докази за оштетување. Ако постои ваква индикација, се проценува износот на средството кој би бил наплатлив.

Загуба поради оштетување се признава доколку сметководствената вредност на дадено средство или неговата единицата која генерира пари го надминува неговиот надоместлив износ. Единицата која генерира пари е најмалата група на средства која може да се идентификува како таква која генерира парични приливи од континуирана употреба коишто во голем степен се независни од парични приливи од други средства или групи на средства. Загубите поради оштетување се признаваат во билансот на успех. Загубите поради оштетување признаени во однос на единиците кои генерираат пари се распределуваат на средствата на единиците (група на единици) на пропорционална основа

Надоместувачкиот износ на дадено средство или на единицата која генерира пари претставува повисокиот износ од неговата објективна вредност намалена за трошоците за продажба на средството и неговата употребна вредност. При проценката на употребната вредност, проценетите идни парични текови се дисконтираат до нивната сегашна вредност со употреба на дисконтна стапка пред оданочување која ги одразува тековните пазарни проценки на временската вредност на парите и ризиците специфични за средството.

Загубата поради оштетување признаена во минатите периоди се проценува на секоја дата на известување заради утврдување на индикации дека загубата е намалена или можеби веќе не постои. Загубата поради оштетување се анулира доколку постои промена во оценките користени за утврдување на надоместувачкиот износ. Загубата поради оштетување се анулира само до износот до кој сметководствената вредност на средството не ја надминува сметководствената вредност која би била определена, нето од амортизацијата, кога не би била признаена загуба поради оштетување.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(љ) Депозити и обврски по кредити

Депозитите и обврските по кредити се извори на финансирање на Банката.

Банката ги класификува инструментите на капиталот како финансиски обврски или сопственички инструменти во согласност со природата на договорените услови на инструментот.

Депозитите и обврските по кредити почетно се искажуваат по објективна вредност, зголемена за трансакциските трошоци и последователно се мерат по амортизирана набавна вредност, со употреба на методот на ефективна каматна стапка, освен онаму каде Банката одбира да ги евидентира обврските според објективната вредност преку билансот на успех.

(м) Резервирања

Резервирање се признава кога Банката како резултат на минат настан има сегашна законска или изведена обврска која може веродостојно да се измери и е веројатно дека ќе има одлив за подмирување на обврската. Резервирањата се утврдуваат со дисконтирање на очекуваните идни парични текови користејќи дисконтна стапка пред оданочување која ги одразува тековните пазарни проценки на временската вредност на парите и каде што е потребно, ризиците, специфични за обврската.

Резервирање за неповолни договори се признава кога очекуваните користи од договорот за Банката се помали од неизбежните трошоци за исполнување на обврските според договорот. Резервирањето се утврдува по пониската вредност од сегашната вредност на очекуваните трошоци за откажување на договорот и сегашната вредност на очекуваните нето трошоци за продолжување на договорот. Пред да се утврди резервација, Банката признава загуба поради оштетување на средствата поврзани со договорот.

(н) Користи за вработените

(и) Планови за дефинирани придонеси

Банката плаќа придонеси во пензиските фондови во согласност со барањата на локалната законска регулатива. Придонесите кои се утврдуваат врз основа на платата на вработените се уплаќаат во пензиските фондови, кои што се одговорни за исплата на пензиите.

Банката нема дополнителна обврска за плаќање по основ на овие планови. Обврските за уплата на придонеси се признаваат како расход во билансот на успех кога се пресметуваат.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(н) Користи за вработените (продолжение)

(ii) Краткорочни користи за вработените

Краткорочните користи за вработените се мерат на недисконтирана основа и се признаваат кога соодветната услуга ќе се добие.

Банката признава обврска и расход за износот кој што се очекува да биде исплатен како бонус или како удел во добивката и доколку Банката има сегашна правна или изведена обврска да врши такви исплати како резултат на услуги дадени во минатиот период и доколку обврската може да се процени веродостојно.

(iii) Останати долгорочни користи за вработените

Согласно македонската законска регулатива Банката исплаќа две просечни плати на вработените во моментот на заминување во пензија и јубилејни награди согласно критериумите утврдени во Општиот колективен договор.

(њ) Акционерски капитал и резерви

(i) Обични акции

Обичните акции се класификувани како капитал. Инкременталните трошоци директно поврзани со издавање на инструменти на главнина се признаваат како намалување на почетното мерење на инструментот на главнина.

(ii) Откуп на сопствени акции

Кога Банката откупува сопствени акции, износот на платениот надомест, вклучувајќи ги и директните зависни трошоци, се признаваат како намалување на акционерскиот капитал. Откупените акции се класифицираат како сопствени акции и претставуваат негативна ставка во вкупниот капитал. Кога сопствените акции последователно се продадени, добиениот износ се признава како зголемување во капиталот, и вишокот или кусокот од трансакцијата се пренесува на/од премија од акции.

(iii) Дивиденди

Дивидендите се признаваат како обврски во периодот кога се објавени.

(о) Заработка по акција

Банката презентира основна и разводнета заработка по акција за своите обични акции. Основната заработка по акција е пресметана со поделба на добивката или загубата расположлива на сопствениците на обични акции на Банката со пондерираниот просечен број на обични акции во периодот. Разводнетата заработка по акција е утврдена со корекција на добивката или загубата расположлива на сопствениците на обични акции и пондерираниот просечен број на обични акции за ефектите од сите разводнувачки потенцијални обични акции.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(п) Нови стандарди и интерпретации кои сеуште не се применети

Одреден број на нови стандарди, амандмани на стандарди и интерпретации се уште не се стапени на сила заклучно со 31 декември 2008 година, и не се применети во подготвување на овие финансиски извештаи:

- Дополнување на МСФИ 2 *Плаќања врз основа на акции* (применлив од 1 јануари 2009) - ќе ја одреди дефиницијата за стекнатите и нестекнатите услови. Врз основа на ревидираните Стандарди неможноста да се исполнат нестекнатите услови генерално ќе се третираат како поништување. Ревидираниот МСФИ 2 не е релевантен за работењето на Банката бидејќи Банката нема никакви договори за плаќање врз основа на акции.
- Ревидиран МСФИ 3 *Деловни комбинации* (применлив за годишни периоди почнувајќи или завршувајќи на 1 јули 2009 година). Целта на ревидираниот Стандард е изменета и дефиницијата за работењето е проширена. Ревидираниот Стандард исто така вклучува одреден број на останати потенцијални значителни промени вклучувајќи:
  - Сите договорно обрзувачки ставки пренесени од стекнувачот се признаени и мерени по објективна вредност на датумот на стекнување, вклучувајќи ги и потенцијалните обврски;
  - Последователните промени во потенцијалните обврски ќе бидат признаени во билансот на успех;
  - Трансакционите трошоци, освен трошоците за емисија на акции и обврзници, ќе се наплаќаат како што ќе настанат;
  - Стекнувачот може да избере да измери било кое не-контролирано учество според објективната вредност на датумот на стекнување (целосен Goodwill) или според неговото пропорционално учество во објективната вредност на средства и обврски кои можат да се одредат од страна на стекнувачот, на основ трансакција за трансакција;

Ревидираниот МСФИ 3 не е релевантен за работењето на Банката, бидејќи Банката нема никакви учества во подружници кои би подлежеле на усогласување со стандардот.

- МСФИ 8 *Оперативни сегменти* (применлив од 1 јануари 2009). Стандардот го претставува „приодот на раководството“ за известувањето по сегменти и изискува обелоденувања по сегменти врз основа на компоненти на друштвото кои ги анализира раководството при донесување на одлуки за оперативни прашања. Оперативни сегменти се компоненти на едно друштво за кои постојат посебни финансиски податоци, кои редовно се оценуваат од страна на главниот донесувач на одлуки при одлучување за распределба на ресурсите како и при оценка на успешноста на работењето. МСФИ 8 ќе биде применлив за финансиските извештаи за 2009 година. Банката сеште ги нема завршено анализите за влијанието на овој стандард.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(п) Нови стандарди и интерпретации кои сеуште не се применети (продолжение)

- Ревидиран МСС 1 *Презентирање на финансиски извештаи* (применлив од 1 јануари 2009). Ревидираниот Стандард изискува информациите во финансиските извештаи да бидат сумирани врз основа на заедничките карактеристики и го воведува извештајот на сеопфатни приходи. Ставките на приходи и расходи и компонентите на другите сеопфатни приходи можат да се презентираат или како одделен извештај на сеопфатен приход со подзбир или во два одделни извештаи (одделен извештај на приход во чиј прилог следува извештај на сеопфатен приход). Банката оценува дали да презентира еден извештај на сеопфатен приход или два одделни извештаи.
- Ревидиран МСС 23 *Трошоци за позајмување* (применлив од 1 јануари 2009). Ревидираниот стандард ја отфрла можноста за признавање на трошоци за позајмување во билансот на успех и изискува капитализација на трошоците за позајмување кои се поврзани со средства кои се квалификуваат (оние за кои е потребен значителен временски период за да се подготват за наменетата употреба или продажба). Ревидираниот МСС 23 не е релевантен за работењето на Банката, затоа што Банката нема квалификувани средства за кои трошоците за позајмување би биле капитализирани.
- Дополнување на МСС 27 *Консолидирани и одделни финансиски извештаи* (применлив за годишни периоди почнувајќи на или по 1 јануари 2009). Дополнувањата ја отфрлаат дефиницијата за “метод на трошок” моментално изложена во МСС 27, и наместо тоа изискува сите дивиденди од подружница, претпријатие со заеднички вложувања или придружно претпријатие, да се признаат како приход во одделните финансиски извештаи на инвеститорот кога ќе се воспостави правото за добивање на дивиденда. Покрај тоа, дополнувањата обезбедуваат насока кога приемот на приходот од дивиденда се смета дека е индикатор за оштетување. Дополнувањето на МСС 27 моментално не е релевантен за работењето на Банката.
- Ревидиран МСС 27 *Консолидирани и одделни финансиски извештаи* (применлив за годишни периоди кои почнуваат на или по 1 јули 2009) - Во ревидираниот Стандард поимот малцинско учество беше заменет со не-контролирано учество и е дефиниран како “капитал во подружница кој директно или индиректно му припаѓа на матичното претпријатие”. Со ревидираниот стандард, исто така, се менува сметководството за не-контролирано учество, загуба на контрола над подружница и распределување на добивката или загубата и останатите сеопфатни приходи помеѓу контролираното и не-контролираното учество. Ревидираниот МСС 27 моментално не е релевантен за работењето на Банката..

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(п) Нови стандарди и интерпретации кои сеуште не се применети (продолжение)

- Дополнувања на МСС 32 *Финансиски инструменти: Презентирање*, и МСС 1 *Презентирање на финансиски извештаи* (применливи за годишни периоди почнувајќи на или по 1 јануари 2009). Дополнувањата воведуваат исклучок од правилото кое е применето во МСС 32 за класификација на инструментите како сопственички; дополнувањата дозволуваат определени отповикливи инструменти издадени од страна на друштво, што вообичаено би биле класифицирани како обврски, да се класифицираат како капитал ако, и само ако, исполнат определени услови. Дополнувањата не се релевантни за финансиските извештаи на Банката бидејќи ниту еден ентитет на Банката во минатото нема издадено отповикливи инструменти кои би биле под влијание на овие дополнувања.
- Дополнување на МСС 39, *Финансиски Инструменти: Признавање и мерење* (применлив за годишни периоди почнувајќи на или по 1 јули 2009 година). Дополнувањето ја објаснува примената на постоечкото начело што определува дали одредени ризици или дел од парични текови се квалификуваат за хеџинг односи. При определување на хеџинг односот, ризиците или деловите мора да бидат одделно препознатливи и веродостојно мерливи; иако инфлацијата, освен во ограничени околности, не може да се користи. Дополнувањата на МСС 39 не се релевантни за активностите на Банката бидејќи Банката не применува сметководство за хеџинг.
- КИМСФИ 13 - *Програми за лојалноста на потрошувачите* (применлив од 1 јули 2008) - Интерпретацијата објаснува како друштвата кои доделуваат наградни кредити за лојалност на потрошувачи кои купуваат други стоки или услуги треба да се пресметаат како нивни обврски за да обезбедат бесплатни или дисконтирани стоки или услуги (“награди”) на потрошувачи кои ги користат овие наградни кредити. Од ваквите друштва се изискува да ги лоцираат некои од приливите од почетната продажба во наградните кредити и да ги признаат овие приливи како приход само кога ги исполниле своите обврски. Банката не очекува интерпретацијата да има влијание на финансиски извештаи.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(п) Нови стандарди и интерпретации кои сеуште не се применети (продолжение)

- КИМСФИ 15 *Договор за изградба на недвижен имот* (применлив за годишни периоди почнувајќи на или по 1 јануари 2009). КИМСФИ 15 објаснува дека приходите кои се појавуваат од договорите за изградба на недвижен имот се признаени според степенот на завршеност на активностите од договорот во следниве случаи, кога:
  - договорот ја исполнува дефиницијата на градежен договор во согласност со МСС 11.3
  - договорот се однесува само на изведување услуги во согласност со МСС 18 (на пр. Банката не е обврзана да обезбеди градежни материјали); и
  - договорот е за продажба на добра, но критериумот за признавање на приходот од МСС 18.14 се исполнува непрекинато како што тече изградбата.

Во сите други случаи приходот се признава кога се исполнети сите критериуми за признавање на приходот од МСС 18.14 (на пр. по завршување на изградбата или по испораката). КИМСФИ 15 не е релевантен за активностите на Банката бидејќи Банката не обезбедува услуги за изградба на недвижен имот или за развој на недвижен имот.

- КИМСФИ 16 *Хеџирања на нето инвестирање во странски активности* (применлив за годишни периоди почнувајќи на или по 1 октомври 2008). Интерпретацијата го објаснува типот на изложеност кој може да биде хеџиран, каде во групата може да биде чувана хеџираната ставка, дали методот на консолидација влијае врз ефективноста на хеџингот, во која форма може да биде хеџираниот инструмент и кои износи се рекласификувани од капиталот во билансот на успех при отуѓување на странските активности. КИМСФИ 16 не е релевантен за активностите на Банката бидејќи Банката нема никакви инвестиции во странски активности.
- КИМСФИ 17 *Дистрибуција на неготовински средства до сопствениците* (применлив за годишни периоди почнувајќи на или по 15 јули 2009). Интерпретацијата се применува на нересиципитетни дистрибуции на неготовински средства до сопствениците кои делуваат во својство на сопственици.

Во согласност со интерпретацијата, обврската да се плати дивиденда ќе биде признаена кога дивидендата е соодветно одобрена и не е повеќе во надлежност на Банката и треба да се мери според објективна вредност на средствата кои ќе се дистрибуираат. Сметководствената вредност на обврската за дивиденда треба повторно да се мери на секој датум на известување со сите промени на сметководствената вредност признаени во капиталот како корекции на сумата за дистрибуција. Кога обврската за дивиденда е подмирена, разликата помеѓу сметководствената вредност на дистрибуираните средства и сметководствената вредност на обврската за дивиденда, доколку постои, треба да биде признаена во билансот на успех. Банката не очекува интерпретацијата да има некакво влијание врз финансиските извештаи.

Белешки кон финансиските извештаи

3. Значајни сметководствени политики (продолжение)

(п) Нови стандарди и интерпретации кои сеуште не се применети (продолжение)

- МСС 40 *Вложување во недвижности* (применлив за годишни периоди почнувајќи на или по 1 јануари 2009). МСС 40 е дополнет за да се вклучат недвижностите во подготовка или развој за идна употреба како вложување во недвижности, во дефиницијата на “вложување во недвижности”. Ова се однесува на оние недвижности кои се опфатени во делокругот на МСС 40; претходно беше во состав на делокругот на МСС 16. МСС 40 не е релевантен за активностите на Банката бидејќи Банката нема вложување во недвижности.

4. Управување со финансиски ризици

(а) Вовед

Банката е изложена на следните ризици од употреба на финансиските инструменти:

- кредитен ризик
- ризик на ликвидност
- пазарни ризици.

Оваа белешка представува информација за изложеноста на Банката на секој од овие ризици, целите, политиките и начините за мерење и управување со ризиците на Банката.

Рамка на управување со ризици

Управниот Одбор има целосна одговорност врз воспоставувањето и следењето на политиката за управување со ризикот. Управниот Одбор има формирано Комисија за управување со актива и пасива (“КУАП”), Кредитен Одбор а Надзорниот одбор го формира Одборот за раководење со ризик, кои се одговорни за развој и следење на политиките за управување со ризик на Банката во нивните одделни области. Одборите редовно го известуваат Управниот и Надзорниот Одбор за своите активности соодветно.

Политиките за управување со ризик на Банката се воспоставени за да ги идентификуваат и анализираат ризиците со кои се соочува Банката, за поставување на соодветни лимити и контроли за ризиците, и да ги следи ризиците и усогласеност со лимитите. Политиките и системите за управување со ризик редовно се следат и анализираат дали ги рефлектираат промените во пазарните услови, и понудените производи и услуги. Банката, преку обуки и процедури и политики за управување, има за цел да создаде конструктивна контролна средина, каде сите вработени ќе ги разберат своите улоги и задолженија.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици

(а) Вовед (продолжение)

Рамка на управување со ризици (продолжение)

Одборот за управување со ризици на Банката е одговорен за следење на усогласеноста со политиките и процедурите за управување со ризици, за следење на адекватноста на политиката за управување со ризик во релација со ризиците со кои се соочува Банката и усогласеноста на Банката со прописите кои ги носи НБРМ, кои се однесуваат на управување со ризици. Одборот за управување со ризици во извршувањето на своите функции е потпомогнат од страна на внатрешната ревизија. Внатрешната ревизија врши редовни и периодични ревизии на интерните контроли и процедурите за управување со ризик, и резултатите ги презентира до Одборот за ревизија.

(б) Кредитен ризик

Кредитен ризик е ризик од финансиска загуба на Банката доколку клиент или договорна странка од финансиски инструмент не успее да ги исполни своите договорни обврски, и воглавно произлегува од дадените кредити и побарувањата на клиенти и други банки, издадени гаранции и акредитиви и вложувања во хартии од вредност. Со цел управување со овој ризик Банката ги зема во предвид и ги разгледува збирно сите елементи од изложеноста на кредитниот ризик (како индивидуалниот ризик на неисполнување на обврските на должникот и со него поврзаните лица, ризик на земја и ризик на одделен сектор).

Управување со кредитниот ризик

Управниот Одбор ја делегира својата одговорност за управување со кредитен ризик на Кредитниот Одбор кој ги одобрува сите кредитни изложености до ЕУР 250 илјади. Сите кредитни изложености над ЕУР 250 илјади ги одобрува Надзорниот Одбор. Одделните Дирекции за кредитирање во Банката (Дирекција за Корпоративно кредитирање, Дирекција за Кредитирање на мало и Дирекција за Картично работење) во тесна соработка со Дирекција за управување со ризици, се одговорни за контрола на кредитниот ризик на Банката, вклучувајќи:

- *Изготвување на кредитни политики* вклучувајќи ги барањата за покриеност на изложеноста со обезбедување, проценка на кредитната способност на барателот на кредит, класификација според ризична категорија и известување, потребна документација и правни процедури, како и усогласеност со законските барања.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици

(б) Кредитен ризик (продолжение)

Управување со кредитниот ризик (продолжение)

- *Контрола и проценка на кредитниот ризик.* Дирекциите за кредитирање и управување со ризици ги следат сите кредитни изложености во однос на воспоставените лимити, пред да бидат одобрени на клиентите.
- *Следење на концентрацијата на изложеноста* по географски и индустриски сегменти (за кредити и побарувања), и по издавач, оценка од институции за кредитен рејтинг, ликвидност на пазарот и земја (за вложувања).
- *Класификација на кредитната изложеност на Банката* според степенот на ризик од финансиска загуба со која се соочува Банката и фокусирање на управувањето со ризиците. Системот за класификација се користи при одредување на тоа дали е потребна загуба за оштетување. Тековната класификација на Банката се состои од шест степен кои ги рефлектираат различните нивоа на ризик и расположливото обезбедување.
- *Следење на усогласеноста* со утврдените лимити, вклучувајќи ги тие за ризик на земјата и типови производи. Редовно се доставуваат извештаи за кредитната изложеност, класификацијата и посебната резерва до Одборот за раководење со ризик и соодветно на тоа се преземаат корективни акции.

Дирекциите за кредитирање се должни да ги имплементираат и следат кредитните политики и процедури на Банката. Тие во соработка со Дирекција Управување со ризици се одговорни и за квалитетот на кредитното портфолио, како и за надгледување и контрола на сите кредитни ризици.

Внатрешната Ревизија врши редовни контроли на работењето на Дирекциите за кредитирање.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици

(б) Кредитен ризик (продолжение)

Изложеност на кредитен ризик

	Белешка	Кредити на и побарувања од други комитенти		Кредити на и побарувања од банки		Вложувања	
		2008	2007	2008	2007	2008	2007
<i>Во илјади денари</i>							
Сметководствена вредност	15,16,17	5.760.623	5.187.230	490.638	180.192	43.862	122.760

Средства по амортизирана набавна вредност

Поединечно оштетени							
Ризична категорија А		5.098.271	4.765.747	-	-	11.830	-
Ризична категорија Б		402.717	372.289	-	-	-	-
Ризична категорија В		233.992	142.858	-	-	-	-
Ризична категорија Г		62.855	33.530	-	-	4.993	-
Ризична категорија Д		85.312	69.094	-	-	-	-
Бруто износ		5.883.147	5.383.518	-	-	16.823	-
Посебна резерва		(259.034)	(196.288)	-	-	(2.615)	-
Сметководствена вредност		5.624.113	5.187.230	-	-	14.208	-
Недостасани и неоштетени							
Ризична категорија А		136.510	-	490.638	180.192	29.654	122.760
Сметководствена вредност - амортизирана набавна вредност		136.510	-	490.638	180.192	29.654	122.760
Вкупно сметководствена вредност		5.760.623	5.187.230	490.638	180.192	43.862	122.760

Оштетени кредити и хартии од вредност

Оштетени кредити и хартии од вредност за кои што Банката одреди дека е веројатно да не се наплати целата достасана главница и камата според договорните услови на договорот за кредит / хартии од вредност. Овие кредити се класификувани од А до Д ризична категорија според интерниот систем за класификација на кредитен ризик на Банката.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици

(б) Кредитен ризик (продолжение)

Посебна резерва

Банката пресметува посебна резерва која претставува проценка на настанатите загуби поради оштетување во кредитното портфолио. Главни компоненти на оваа посебна резерва е специфичната посебна резерва која се однесува на индивидуално значајните изложености и општа посебна резерва за група на хомогени средства во однос на загубите кои се настанати, но не се идентификувани кај кредити кои се индивидуално разгледувани за оштетеност.

Политика на отпис

Банката отпишува износ на кредит / хартија од вредност (и соодветната посебна резерва) кога Надзорниот Одбор ќе одреди дека кредитот / хартиите од вредност се ненаплативи. Одлуката се донесува по разгледување на информации како значајни промени во финансиската позиција на должникот / издавачот на хартиите од вредност, доколку должникот / издавачот не е во можност да ги подмири своите обврски, или дека износот од реализација на обезбедувањето нема да биде доволен да се подмири целата изложеност. Банката врши отпис на износ на кредит / хартија од вредност (и соодветната посебна резерва) откако врз основа на правосилна судска одлука се исцрпени сите можности за наплата на истите.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(б) Кредитен ризик (продолжение)

Анализата на бруто и нето (намалени за посебна резерва) износите за индивидуално оштетените средства по ризична категорија е како што следи:

Во илјади денари	Кредити на и побарувања од други комитенти	
	Бруто	Нето
31 декември 2008		
Поединечно оштетени		
Ризична категорија А	5.098.271	5.191.256
Ризична категорија Б	402.717	362.445
Ризична категорија В	233.992	175.495
Ризична категорија Г	62.855	31.427
Ризична категорија Д	85.312	-
Вкупно	<u>5.883.147</u>	<u>5.760.623</u>
31 декември 2007		
Поединечно оштетени		
Ризична категорија А	4.765.747	4.728.261
Ризична категорија Б	372.289	335.060
Ризична категорија В	142.858	107.144
Ризична категорија Г	33.530	16.765
Ризична категорија Д	69.094	-
Вкупно	<u>5.383.518</u>	<u>5.187.230</u>

Банката има обезбедување за кредитите и побарувањата на клиенти во форма на хипотека, залог на подвижен предмет, залог на хартии од вредност, паричен депозит, залог на акции, гаранции, административни забрани и согласности, други регистрирани залози и гаранции. Проценката на објективната вредност е врз основа на вредноста на обезбедувањето во моментот на позајмување. Генерално, Банката не зема обезбедување за кредити на и побарувања од банки. Банката не зема обезбедување за хартиите од вредност, и нема такво обезбедување на 31 декември 2008 или 2007 година.

Согласно Кредитната политика на Банката, во зависност од понуденото обезбедување, кредитите се делат на:

- Кредити со хипотека на недвижен имот
- Кредити со залог на подвижен предмет
- Ломбардни-со залог на хартии од вредност
- Кредити со залог на акции
- Кредити со гаранција од трети лица
- Кредити со административна забрана
- Кредити покриени со паричен депозит
- Други видови, вклучувајќи права врз материјални или нематеријални активи со утврдена цена.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(б) Кредитен ризик (продолжение)

Проценката на објективната вредност на обезбедувањето и други зголемувања на обезбедувањата за финансиските средства се прикажани во следната табела:

Во илјади денари	Кредити на и побарувања од други комитенти		Кредити на и побарувања од банки	
	2008	2007	2008	2007
Наспроти индивидуално оштетените				
Недвижности и опрема	1.498.808	1.387.010	-	-
Сопственички хартии од вредност	15.030	15.030	-	-
Останато	511.173	277.277	-	-
Недостасани и неоштетени				
Недвижности и опрема	9.550	-	-	-
Останато	139.294	100.759	233.367	48.961
Вкупно	2.173.855	1.780.076	233.367	48.961

Банката ја следи концентрацијата на кредитниот ризик по сектор и по географска локација. Анализата на концентрацијата на кредитниот ризик на датумот на известување е како што следи:

Во илјади денари	Белешка	Кредити на и побарувања од други комитенти		Кредити на и побарувања од банки		Вложувања	
		2008	2007	2008	2007	2008	2007
Сметководствена вредност	15,16,17	5.760.623	5.187.230	490.638	180.192	43.862	122.760
Концентрација по сектор							
Претпријатија		2.763.252	2.478.543	-	-	-	-
Банки		-	-	490.638	180.192	14.208	13.854
Население		2.973.718	2.708.687	-	-	-	-
Државни органи		23.653	-	-	-	29.654	108.906
		5.760.623	5.187.230	490.638	180.192	43.862	122.760
Концентрација по локација							
Европска Унија		314	230	294.779	96.711	1.985	1.917
Република Македонија		5.760.309	5.186.983	195.859	83.481	41.877	120.843
Останато		-	17	-	-	-	-
		5.760.623	5.187.230	490.638	180.192	43.862	122.760

Концентрацијата по локација за кредити и побарувања се мери според локација на должникот. Концентрацијата по локација за вложувања се мери според локација на издавачот на хартиите од вредност.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(в) Ризик на ликвидност

Ризикот на ликвидност е ризик дека Банката ќе западне во потешкотии во исполнување на своите финансиски обврски.

Управување со ризик на ликвидност

Банката при управување со ликвидноста води сметка, колку што е можно подолгорочно, секогаш да има доволно ликвидни средства за исполнување на обврските кога ќе достасаат, под нормални и невообичаени услови, без да настанат неприфатливи загуби или штета врз репутацијата на Банката.

Дирекцијата трежри и дилинг добива информации од другите дирекции во однос на ликвидносниот профил на нивните финансиски средства и обврски како и детали за другите проектирани парични текови кои произлегуваат од идното планирано работење. Потоа, дирекцијата за трежри и дилинг води портфолио на краткорочни ликвидни средства, воглавно составени од краткорочни ликвидни вложувања во хартии од вредност, со цел да се одржува доволна ликвидност на Банката.

Дневната ликвидна позиција и пазарните услови редовно се следат. Сите политики и процедури за ликвидноста се предмет на разгледување и одобрување од КУАП. Дневните извештаи за ликвидност ја покриваат ликвидната позиција на Банката. Извештаите за ликвидност се доставуваат до НБРМ на месечна основа.

Изложеност на ризик на ликвидност

Банката има пристап до различни извори за финансирање. Средствата се обезбедуваат преку широк спектар на инструменти вклучувајќи депозити и акционерски капитал. Ова ја зголемува флексибилноста за финансирање, ја ограничува зависноста од поединечни извори на финансирање и ги намалува трошоците. Банката тежнее да одржува рамнотежа меѓу континуитетот во финансирањето и флексибилноста преку употреба на обврски со различен период на достасување. Банката континуирано го проценува ризикот на ликвидност со идентификување и следење на промените во финансирањето кои се потребни за исполнување на целите на работењето поставени во целокупната стратегијата на Банката.

Исто така како дел од стратегијата за управување со ризикот на ликвидност, Банката води портфолио на високоликвидни средства.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(в) Ризик на ликвидност (продолжение)

Резидуална договорена рочност на достасување на финансиски обврски

<i>Во илјади денари</i>	<i>Белешка</i>	Сметко- водствена вредност	Бруто номинален прилив / (одлив)	До 1 месец	Од 1 до 3 месеци	Од 3 месеци до 1 година	Од 1 до 5 години	Над 5 години
31 декември 2008								
<i>Недеривативни обврски</i>								
Депозити на банки и други финансиски институции	21	1.231.264	(1.231.264)	(643.300)	(105.353)	(332.545)	(150.066)	-
Депозити на други клиенти	22	5.986.135	(5.986.135)	(2.570.075)	(1.207.034)	(1.652.480)	(556.546)	-
Обврски по кредити	23	237.420	(237.420)	(8.214)	-	(37.305)	(191.901)	-
Други обврски	25	57.362	(57.362)	(57.362)	-	-	-	-
		<u>7.512.181</u>	<u>(7.512.181)</u>	<u>(3.278.951)</u>	<u>(1.312.387)</u>	<u>(2.022.330)</u>	<u>(898.513)</u>	<u>-</u>
Преземени обврски за кредитирање		474.253	(474.253)	(209.297)	(89.637)	(154.554)	(20.765)	-
		<u>7.986.434</u>	<u>(7.986.434)</u>	<u>(3.488.248)</u>	<u>(1.402.024)</u>	<u>(2.176.884)</u>	<u>(919.278)</u>	<u>-</u>
31 декември 2007								
<i>Недеривативни обврски</i>								
Депозити на банки и други финансиски институции	21	688.357	(688,357)	(294,233)	(165,223)	(217,362)	(11,539)	-
Депозити на други клиенти	22	5.906.554	(5,906,554)	(2,816,422)	(809,538)	(1,722,870)	(557,724)	-
Обврски по кредити	23	27.109	(27.109)	(1.636)	(398)	(4.053)	(21.022)	-
Други обврски	25	79.645	(79,645)	(79,645)	-	-	-	-
		<u>6.701.665</u>	<u>(6.701.665)</u>	<u>(3.191.936)</u>	<u>(975.159)</u>	<u>(1.944.285)</u>	<u>(590.285)</u>	<u>-</u>
Преземени обврски за кредитирање		990.958	(990.958)	(693.391)	(66.513)	(202.141)	(28.913)	-
		<u>7.692.623</u>	<u>(7.692.623)</u>	<u>(3.885.327)</u>	<u>(1.041.672)</u>	<u>(2.146.426)</u>	<u>(619.198)</u>	<u>-</u>

Табелата ги прикажува недисконтираните парични текови на финансиските обврски и непризнаените преземени обврски за кредитирање на Банката, на основа на нивниот најран договорен рок на достасување. Очекуваните парични текови на овие инструменти значајно се разликуваат од договорените. На пример, депозитите по видување на клиенти се очекуваат да останат стабилни, а не да се повлечат во рок од еден месец.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(в) Ризик на ликвидност (продолжение)

Бруто номиналниот прилив / (одлив) прикажан во претходната табелата се договорените, недисконтирани паричени текови поврзани со главницата на финансиската обврска или преземената финансиска обврска.

(г) Пазарни ризици

Пазарен ризик е ризикот дека промените во пазарните цени, како промена во каматните стапки, промена во цена на капиталот, девизните курсеви и кредитните маржи (кои не се однесуваат на промена во кредитната способност на должникот / издавачот на хартии од вредност) ќе влијаат на приходот на Банката или на вредноста на поседуваните финансиски инструменти. Целта на управување со пазарен ризик е да се управува и контролира изложеноста на пазарен ризик во рамки на прифатливи параметри, со оптимизирање на повратот.

Управување со пазарни ризици

Изложеност на каматен ризик - портфолиото кое не се чува за тргување

Банката е изложена на ризик од променливост на каматните стапки како резултат на тоа што каматносоносните средства и каматносоносните обврски достасуваат или нивната каматна стапка се менува во различен период или во различни износи. Во случај на средства и обврски со променливи каматни стапки, Банката е исто така изложена на основниот ризик, кој произлегува од различниот начин на менување на променливите каматни стапки, како што се на пример каматната стапка на штедните влогови на населението, ЛИБОР и различни видови на камати.

Активностите за управување со ризикот се наменети за оптимизирање на нето приходите од камати, со пазарни каматни стапки кои се конзистентни со деловните стратегии на Банката.

Активностите за управување со средствата и обврските се спроведуваат од аспект на сензитивноста на Банката на промените на каматните стапки. Генерално, Банката е осетлива на промените во средствата бидејќи за најголемиот дел на каматносоносните средства и обврски Банката го задржува правото за истовремено менување на каматните стапки. Во услови кога се намалуваат каматните стапки, ќе се намалат и каматните маргини како резултат на тоа што каматните стапки на обврските ќе се намалат со понизок процент во споредба со каматните стапки на средствата. Како и да е, крајниот ефект ќе зависи од различни фактори, вклучувајќи ја стабилноста на економијата, опкружувањето и стапката на инфлација.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(г) Пазарни ризици (продолжение)

Анализата на неусогласеноста на каматните стапки, на портфолиото кое не се чува за тргување е како што следи:

Во шјади денари	Белешка	Сметко- водствена вредност	До 1 месец	Од 1 до 3 месеци	Од 3 месеци до 1 година	Од 1 до 5 години	Над 5 години
31 декември 2008							
Парични средства и паричен еквивалент	14	1.618.464	1.254.148	-	-	364.316	-
Кредити на и побарувања од банки	15	490.638	490.592	6	40	-	-
Кредити на и побарувања од други комитенти	16	5.760.623	244.704	363.528	1.410.419	2.325.325	1.416.647
Вложувања	17	43.862	9.938	19.716	-	-	14.208
Останата актива	20	171.986	36.035	5.763	19.170	111.018	-
		<u>8.085.573</u>	<u>2.035.417</u>	<u>389.013</u>	<u>1.429.629</u>	<u>2.800.659</u>	<u>1.430.855</u>
Депозити на банки и други финансиски институции	21	(1.231.264)	(643.300)	(105.353)	(332.545)	(150.066)	-
Депозити на други Клиенти	22	(5.986.135)	(2.570.075)	(1.207.034)	(1.652.480)	(556.546)	-
Обврски по кредити	23	(237.420)	(8.214)	-	(37.305)	(191.901)	-
Останати обврски	25	(57.362)	(57.362)	-	-	-	-
		<u>(7.512.181)</u>	<u>(3.278.951)</u>	<u>(1.312.387)</u>	<u>(2.022.330)</u>	<u>(898.513)</u>	<u>-</u>
		<u>573.392</u>	<u>(1.243.534)</u>	<u>(923.374)</u>	<u>(592.701)</u>	<u>1.902.146</u>	<u>1.430.855</u>
31 декември 2007							
Парични средства и паричен еквивалент	14	1.536.378	1.226.067	-	-	310.311	-
Кредити на и побарувања од банки	15	180.192	178.244	15	1.933	-	-
Кредити на и побарувања од други комитенти	16	5.187.230	299.975	335.800	1.174.247	3.361.923	15.285
Вложувања	17	122.760	19.977	59.532	29.397	-	13.854
Останата актива	20	172.299	63.534	8.569	23.343	76.853	-
		<u>7.198.859</u>	<u>1.787.797</u>	<u>403.916</u>	<u>1.228.920</u>	<u>3.749.087</u>	<u>29.139</u>
Депозити на банки и други финансиски институции	21	(688.357)	(294.233)	(165.223)	(217.362)	(11.539)	-
Депозити на други клиенти	22	(5.906.554)	(2.816.422)	(809.538)	(1.722.870)	(557.724)	-
Обврски по кредити	23	(27.109)	(1.636)	(398)	(4.053)	(21.022)	-
Останати обврски	25	(79.645)	(79.645)	-	-	-	-
		<u>(6.701.665)</u>	<u>(3.191.936)</u>	<u>(975.159)</u>	<u>(1.944.285)</u>	<u>(590.285)</u>	<u>-</u>
		<u>497.194</u>	<u>(1.404.139)</u>	<u>(571.243)</u>	<u>(715.365)</u>	<u>3.158.802</u>	<u>29.139</u>

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(г) Пазарни ризици (продолжение)

Банката дополнително врши анализа на сензитивност на финансиските средства и обврски на промени во различните сценарија на промена на каматните стапки. Стандардните сценарија се изготвуваат под претпоставка дека паралелно ќе се намалат или зголемат сите криви на приноси за 1%.

Анализата на сензитивноста на Банката на зголемување или намалување на пазарните каматни стапки (под претпоставка дека нема асиметрични движења на кривата на принос и постојаност на позициите во билансот на состојба) е следнава:

<i>Ефект во илјади денари</i>	Добивка за периодот
2008	
Приходи од камата (1% зголемување)	71.363
Приходи од камата (1% намалување)	(71.363)
Расходи од камата (1% зголемување)	(73.452)
Расходи од камата (1% намалување)	73.452
2007	
Приходи од камата (1% зголемување)	61.487
Приходи од камата (1% намалување)	(61.487)
Расходи од камата (1% зголемување)	(65.528)
Расходи од камата (1% намалување)	65.528

Изложеност на валутен ризик – портфолиото кое не се чува за тргување

Банката се изложува на валутен ризик преку трансакциите во странска валута. Банката е убедена дека нето изложеноста се одржува на задоволително ниво преку купување и продажба на странска валута заради надоместување на краткорочни отстапувања. Денарот е врзан за еврото и монетарната проекција е дека девизниот курс на денарот во однос на еврото ќе биде стабилен.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(г) Пазарни ризици (продолжение)

Изложеноста на Банката на валутен ризик е како што следи:

Во илјади денари

	2008						2007					
	МКД	ЕУР	УСД	ЦХФ	Друго	Вкупно	МКД	ЕУР	УСД	ЦХФ	Друго	Вкупно
Парични средства и паричен еквивалент	954.353	497.201	110.492	23.272	33.146	1.618.464	911.217	456.925	130.996	15.864	21.376	1.536.378
Кредити на и побарувања од банки	50	294.779	195.809	-	-	490.638	122	50.868	129.202	-	-	180.192
Кредити на и побарувања од други комитенти	3.217.683	2.529.319	13.621	-	-	5.760.623	2.484.450	2.686.465	16.309	6	-	5.187.230
Вложувања	41.877	-	1.985	-	-	43.862	120.843	-	1.917	-	-	122.760
Останата актива	92.374	2.772	76.840	-	-	171.986	108.604	37.437	26.258	-	-	172.299
	<u>4,306.337</u>	<u>3.324.071</u>	<u>398.747</u>	<u>23.272</u>	<u>33.146</u>	<u>8.085.573</u>	<u>3.625.236</u>	<u>3.231.695</u>	<u>304.682</u>	<u>15.870</u>	<u>21.376</u>	<u>7.198.859</u>
Депозити на банки и други финансиски организации	453.289	764.875	13.100	-	-	1.231.264	27.986	647.991	12.303	18	59	688.357
Депозити на други клиенти	3.401.960	2.151.325	384.851	22.099	25.900	5.986.135	3.358.603	2.225.252	295.888	14.067	12.744	5.906.554
Обврски по кредити	221.107	16.313	-	-	-	237.420	20.221	6.888	-	-	-	27.109
Останати обврски	54.035	2.369	673	81	204	57.362	50.188	29.372	-	-	85	79.645
	<u>4.130.391</u>	<u>2.934.882</u>	<u>398.624</u>	<u>22.180</u>	<u>26.104</u>	<u>7.512.181</u>	<u>3.456.998</u>	<u>2.909.503</u>	<u>308.191</u>	<u>14.085</u>	<u>12.888</u>	<u>6.701.665</u>
Нето изложеност	<u>175.946</u>	<u>389.189</u>	<u>123</u>	<u>1.092</u>	<u>7.042</u>	<u>573.392</u>	<u>168.238</u>	<u>322.192</u>	<u>(3.509)</u>	<u>1.785</u>	<u>8.488</u>	<u>497.194</u>
Потенцијални и преземени обврски	(474.253)	-	-	-	-	(474.253)	(840.227)	(148.176)	(2.555)	-	-	(990.958)
Нето валутна изложеност	<u>(298.307)</u>	<u>389.189</u>	<u>123</u>	<u>1.092</u>	<u>7.042</u>	<u>99.139</u>	<u>(671.989)</u>	<u>174.016</u>	<u>(6.064)</u>	<u>1.785</u>	<u>8.488</u>	<u>(493.764)</u>

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(д) Управување со капиталот

НБРМ како главен регулатор во банкарскиот сектор ја следи адекватноста на капиталот на Банката во целина. Банката е под директна супервизија од страна на регулаторот.

Банката е должна да одржува стапка на адекватност на капиталот според пропишана стапка од 8% од сопствените средства на Банката, наспроти сумата на вкупната актива пондерирана според ризик. Вкупната актива пондерирана според ризикот претставува збир на активата пондерирана според кредитниот ризик и активата пондерирана според валутниот ризик.

Сопствените средства на банката претставуваат збир од основниот капитал и дополнителниот капитал намалени за ограничувањата како што следува:

- Основниот капитал, кој вклучува обични и некумулятивни приоритетни акции, премија од продажба на овие акции, резервите издвоени од оданочивата добивка, кои служат за покривање на загубите што произлегуваат од ризиците со кои се соочува Банката во своето работење, задржаната добивка која не е оптоварена со било какви идни обврски, која е искажана во билансот на состојба и потврдена со Одлука на Собранието на акционери на Банката, или акумулираната загуба за претходниот период, добивката за годината доколку е потврдена од овластен ревизор, намалени за загубата за годината, лиценци, патенти, гудвил и други нематеријални средства, откупени сопствени акции и разлика помеѓу потребаната исправка на вредност на финансиски средства и посебна резерва за вонбилансни ставки и износот на исправката на вредност и посебната резерва утврдени согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик.
- Дополнителниот капитал кој вклучува кумулативни приоритетни акции, премија од продадените кумулативни приоритетни акции, намалени за износот на откупените сопствени кумулативни приоритетни акции, хибридни капитални инструменти и субординирани инструменти издадени од страна на Банката.
- Збирот на основниот и дополнителниот капитал се намалува за вложувањата на Банката во други банки и финансиски институции кои претставуваат вложувања над 10% од капиталот на тие институции, субординирани и хибридни капитални инструменти и други вложувања во други банки и други финансиски институции кои претставуваат вложувања над 10% од капиталот како и други намалувања.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(д) Управување со капиталот (продолжение)

При утврдување на износот на сопствените средства, Банката треба да ги почитува следниве ограничувања:

- Износот на дополнителниот капитал да не биде поголем од износот на основниот капитал на Банката.
- Збирот на номиналната вредност на запишаните и уплатените обични акции, премијата од продажба на овие акции и износот на резервите и задржаната добивка, намален за одбитните ставки од основниот и дополнителниот капитал претходно наведени, треба да е поголем од збирот на останатите позиции кои се дел од основниот капитал на банката;

Износот на субординираните инструменти кои се дел од дополнителниот капитал не смее да надмине 50% од износот на основниот капитал.

Политика на раководството на Банката е да одржува стабилност на капиталот за да ја одржи довербата на инвеститорите, кредиторите и пазарот и да го поддржи идниот развој на бизнисот. Банката исто така го има во предвид влијанието кое нивото на капиталот го има на повратот на акционерите како и потребата да одржува сооднос помеѓу повисоките поврати и повисоката задолженост и предностите и сигурноста обезбедени со цврста позиција на капиталот.

Регулираните активности на Банката се во согласност со сите надворешни, пропишани барања во текот на периодот.

Во текот на годината немаше значајни промени во пристапот на Банката за управување со капиталот.

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(д) Управување со капиталот (продолжение)

Сопствените средства на Банката на 31 декември се како што следува:

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Основен капитал		
Обични акции	530.445	530.445
Премии од акции	494.052	494.052
Резерви	55.365	55.430
Задржана добивка	(381.129)	(479.644)
Намален за лиценци, патенти, гудвил и друго	(5.919)	(9.072)
Вкупно	<u>692.814</u>	<u>591.211</u>
Дополнителен капитал		
Кумулативни приоритетни акции	15.542	15.542
Премија од акции	15.545	15.545
Вкупно	<u>31.087</u>	<u>31.087</u>
Бруто сопствени средства	723.901	622.298
Намален за капиталните вложувања на Банката во други банки и останати финансиски институции	-	-
Вкупно сопствени средства	<u>723.901</u>	<u>622.298</u>
Актива пондерирана според ризик		
Актива пондерирана според ризик	6.008.110	5.376.129
Ризично пондерирани вонбилансни позиции	399.577	319.745
Агрегатна девизна позиција	92.825	143.869
Вкупна ризично пондерирана актива	<u>6.500.512</u>	<u>5.839.743</u>
Стапка на адекватност на капиталот		
Вкупни сопствени средства искажани како процент од збирот на вкупната ризично пондерирана актива и агрегатната девизна позиција	11,14%	10,65%

Белешки кон финансиските извештаи

4. Управување со финансиски ризици (продолжение)

(д) Управување со капиталот (продолжение)

Распределбата на капиталот помеѓу специфичните работења и активности во најголем обем произлегува од оптимизирање на повратот од распределениот капитал. Износот на распределениот капитал на секое работење или активност е врз основа на сопствените средства. Процесот на распределба на капиталот на специфичните работења и активности се разгледува од страна на Назорниот Одбор, независно од оние кои се одговорни за работењето.

5. Клучни извори на несигурност во проценките

Посебна резерва за кредити и побарувања

Средствата евидентирани по амортизирана набавна вредност се проценуваат за загуби поради оштетување како што е објаснето во сметководствената политика 3(e)(v).

Банката на месечна основа го анализира своето кредитно портфолио со цел да ја процени загубата поради оштетување. При одредување дали загубата поради оштетување треба да се признае во билансот на успех, Банката проценува дали постојат сознанија за намалување на проценетите идни парични текови од кредитното портфолио пред намалувањето да се идентификува на поединечни кредити во рамките на тоа портфолио. Овие докази може да вклучуваат сознанија дека се појавиле негативни промени во платежната способност на корисниците на кредити во рамките на групата, или промени во националните или локалните економски услови кои се во корелација со неисполнувањето на обврските во рамките на групата.

Менаџментот на Банката користи проценки кои се темелат на искуство од историски оштетувања на средствата со карактеристики на ризик и објективни докази слични на они во портфолиото при одредување на нивните идните парични текови. Методологијата и претпоставките користени за проценка на износот и временскиот распоред на идни парични текови редовно се анализираат со цел да се избегнат било какви разлики помеѓу проценетите и настанатите загуби поради оштетување.

Посебна резерва на групно ниво ги покрива загубите на ниво на портфолио на побарувања со слични карактеристики, кога постојат објективни докази за загуби поради оштетувања, но загубата сеуште не може да се идентификува на индивидуална основа. При определувањето на потребната посебна резерва на групно ниво, менаџментот ги зема во предвид факторите како квалитет на кредитите, големината на портфолиото, концентрацијата, како и економските фактори. Со цел да се процени потребната посебна резерва, се прават претпоставки за да се дефинира начинот на кој се формираат загубите и да се определат потребните влезни параметри врз база на минати искуства и тековните економски услови. Точноста на посебната резерва зависи од тоа колку добро се предвидени идните парични текови за специфичната посебна резерва и користените модели и параметри при проценката на посебна резерва на групно ниво.

Белешки кон финансиските извештаи

5. Клучни извори на несигурност во проценките (продолжение)

Посебна резерва на вложувања во сопственички хартии од вредност расположиви-за-продажба

Банката утврдува дека вложувањата во сопственички хартии од вредност расположиви-за-продажба се оштетени доколку настанало значајно или пролонгирано намалување на објективната вредност под нивната набавна вредност. Определувањето на тоа што се смета за значајно или пролонгирано бара расудување. Во формирањето на ова расудување, Банката ги оценува покрај останатите фактори и нормалната променливост на цените на акциите. Исто така, загубата поради оштетување се смета за адекватна кога постојат индикации за влошување на финансиската состојба на компанијата во која што се инвестира, достигнувањата на индустријата или сектор, промените во технологијата и оперативните или финансиските парични текови.

Определување на објективната вредност

За определувањето на објективната вредност на финансиските средства и обврски коишто немаат котирана пазарна цена и чијашто објективна вредност не може веродостојно да се измери, се користат техники за вреднување прикажани во сметководствената политика 3(e)(vi). За финансиските инструменти со кои не се тргува често и за кои не постојат транспарентни цени, објективната вредност е помалку веродостојна, поради што има потреба од различни нивоа на расудувања, во зависност од ликвидноста, концентрацијата, несигурност на пазарните фактори, предвидените цени и останати ризици кои влијаат на дадениот инструмент.

Клучни сметководствени расудувања во примената на сметководствените политики на Банката

Клучните сметководствени расудувања во примената на сметководствените политики се презентирани подолу:

Класификација на финансиските средства и обврски

Сметководствените политики на Банката овозможуваат финансиските средства и обврски при почетно признавање да бидат класификувани во одредени категории:

- При класификација на финансиски средства како “средства за тргување“, Банката утврдила дека се исполнети описите за финансиски средства кои се чуваат за тргување.
- При класификација на финансиски средства или обврски како финансиски инструменти по објективна вредност преку билансот на успех, Банката утврдила дека е исполнет еден од критериумите за определување.
- При класификација на финансиски средства како средства чувани-до-достасаност, Банката утврдила дека има и позитивна намера и можност да го чува до периодот на достасување.

Белешки кон финансиските извештаи

6. Финансиски средства и обврски Класификација и објективни вредности

Табелата подолу ја прикажува сметководствената вредност и објективните вредности на финансиските средства и обврски на Банката.

Во илјади денари	Белешка	Кредити и побарувања	Расположливи за продажба	Останати амортизирана набавна вредност	Вкупна сметководствена вредност	Објективна вредност
31 декември 2008						
Парични средства и паричен еквивалент	14	1.618.464	-	-	1.618.464	1.618.464
Кредити на и побарувања од банки	15	490.638	-	-	490.638	490.638
Кредити на и побарувања од други комитенти	16	5.760.623	-	-	5.760.623	5.760.623
Вложувања	17	-	14.208	29.654	43.862	43.862
Останата актива	20	-	-	171.986	171.986	171.986
		7.869.725	14.208	201.640	8.085.573	8.085.573
Депозити на банки и други финансиски институции	21	-	-	1.231.264	1.231.264	1.231.264
Депозити на други клиенти	22	-	-	5.986.135	5.986.135	5.986.135
Обврски по кредити	23	-	-	237.420	237.420	237.420
Останати обврски	25	-	-	57.362	57.362	57.362
		-	-	7.512.181	7.512.181	7.512.181
31 декември 2007						
Парични средства и паричен еквивалент	14	1.536.378	-	-	1.536.378	1.536.378
Кредити на и побарувања од банки	15	180.192	-	-	180.192	180.192
Кредити на и побарувања од други комитенти	16	5.187.230	-	-	5.187.230	5.187.230
Вложувања	17	-	13.854	108.906	122.760	122.760
Останата актива	20	-	-	172.299	172.299	172.299
		6.903.800	13.854	281.205	7.198.859	7.198.859
Депозити на банки и други финансиски институции	21	-	-	688.357	688.357	688.357
Депозити на други клиенти	22	-	-	5.906.554	5.906.554	5.906.554
Обврски по кредити	23	-	-	27.109	27.109	27.109
Останати обврски	25	-	-	79.645	79.645	79.645
		-	-	6.701.665	6.701.665	6.701.665

Белешки кон финансиските извештаи

7. Нето приходи од камата

Во илјади денари

	<i>Белешка</i>	2008	2007
Приходи од камата			
Парични средства и паричен еквивалент	14	10.930	15.594
Кредити на и побарувања од банки	15	20.693	5.760
Кредити на и побарувања од други комитенти	16	748.199	563.537
Вложувања	17	2.567	11.669
Вкупно приходи од камата		<u>782.389</u>	<u>596.560</u>
Расходи од камата			
Депозити на банки и други финансиски институции	21	47.331	24.741
Депозити на други клиенти	22	260.275	214.293
Обврски по кредити	23	5.547	2.378
Вкупно расходи од камата		<u>313.153</u>	<u>241.412</u>
Нето приходи од камата		<u>469.236</u>	<u>355.148</u>

8. Нето приходи од провизии и надомести

Во илјади денари

		2008	2007
Приходи од провизии и надомести			
Кредитирање		3.480	4.312
Кредитни картички		52.222	47.973
Платен промет во земјата		66.275	52.445
Платен промет со странство		34.800	30.114
Потенцијални и преземени обврски		10.637	8.253
Брокерско работење		2.422	12.504
Комисионо работење		2.785	2.312
Останато		710	1.354
Вкупно приходи од провизии и надомести		<u>173.331</u>	<u>159.267</u>
Расходи од провизии и надомести			
Кредитни картички		48.761	30.065
Платен промет во земјата			
НБРМ		3.592	5.259
Клириншка Куќа		6.414	5.420
Платен промет со странство		6.259	2.070
Останато		617	4.754
Вкупно расходи од провизии и надомести		<u>65.643</u>	<u>47.568</u>
Нето приходи од провизии и надомести		<u>107.688</u>	<u>111.699</u>

Белешки кон финансиските извештаи

9. Останати приходи од дејноста

<i>Во илјади денари</i>	<i>Белешка</i>	2008	2007
Дивиденди од сопственички хартии од вредност расположливи-за-продажба	17	10.928	4.230
Ослободување на резерва за потенцијални и преземени обврски	24	4.713	-
Приходи од кирии		2.160	2.204
Наплатени отпишани побарувања		1.535	763
Капитална добивка од продажба на средства добиени во замена за сомнителни и спорни побарувања		198	291
Капитална добивка од продажба на опрема		468	228
Останато		14.392	8.670
		<u>34.394</u>	<u>16.386</u>

10. Трошоци за вработените

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Нето плати	95.437	77.295
Задолжителни придонеси	57.548	50.132
Останати трошоци	30.951	16.326
	<u>183.936</u>	<u>143.753</u>

Останатите трошоци за вработените се состојат од трошоци по колективен договор (за исхрана, регрес за годишен одмор и за превоз).

11. Останати расходи од дејноста

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Материјали и услуги	84.212	77.766
Трошоци за кирии	63.639	58.648
Премии за осигурување на депозити	28.378	23.880
Трошоци за маркетинг и реклама	29.049	15.577
Капитални загуби од средства добиени во замена за сомнителни и спорни побарувања	39	9.990
Нето загуби поради оштетување на други средства	-	5.362
Резервирања за вонбилансни ставки	-	2.347
Трошоци за парични казни, судски и административни трошоци	23.177	412
Останато	22.786	20.359
	<u>251.280</u>	<u>214.341</u>

Трошоци за парични казни, судски и административни трошоци во 2008 година вклучуваат износ од МКД 18.000 илјади по основ на изгубен судски спор.

Белешки кон финансиските извештаи

12. Данок од добивка

Признаен во биланс на успех

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Тековен данок		
Тековна година	11.950	1.486
	<u>11.950</u>	<u>1.486</u>

Усогласување со применета даночна стапка

<i>Во илјади денари</i>	2008	2008	2007	2007
Добивка пред оданочување		<u>109.288</u>		<u>101.580</u>
Данок од добивка	10,0%	10.929	12,0%	12.190
Расходи непризнаени за даночни цели	2,0%	2.131	2,1%	2.174
Претходно непризнаени даночни загуби кои можат да се пренесат во наредните периоди	-	-	(12,0%)	(12.190)
Даночно ослободени приходи	(1,0%)	(1.110)	(0,5%)	(523)
Даночни ослободувања непризнаени во билансот на успех	-	-	(0,2%)	(165)
Вкупно данок од добивка во биланс на успех		<u>11.0%</u>		<u>1.486</u>

Белешки кон финансиските извештаи

13. Заработка по акција

Пресметката на основната/разводенета заработка по акција на 31 декември 2008 година е направена врз основа на нето добивката за годината која им припаѓа на имателите на обични акции во износ од МКД 97.338 илјади (2007: МКД 100.094 илјади) и пондерираниот просечен број на обични акции во текот на годината завршена на 31 декември 2008 година од 530.445 (2007: 528.865), пресметано како што следува:

Добивка расположива за имателите на обични акции	2008	2007
<i>Во илјади денари</i>		
Нето добивка за годината	<u>97.338</u>	<u>100.094</u>
Нето добивка која им припаѓа на имателите на обични акции	<u><u>97.338</u></u>	<u><u>100.094</u></u>

Пондериран просечен број на обични акции	2008	2007
<i>Број на акции</i>		
Издадени обични акции на 1 јануари	530.445	528.865
Продадени сопствени акции	<u>-</u>	<u>13</u>
Пондериран просечен број на обични акции на 31 декември	<u><u>530.445</u></u>	<u><u>528.878</u></u>

14. Парични средства и паричен еквивалент

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Парични средства во благајна	261.269	209.195
Депозити во НБРМ	338.717	601.915
Тековни сметки кај странски банки	282.926	281.559
Тековни сметки кај домашни банки	20.341	15.645
Благајнички записи	428.439	189.585
Останати краткорочни високо-ликвидни средства	<u>45</u>	<u>47</u>
Вкупно парични средства и паричен еквивалент за потребите на извештајот за парични текови	1.331.737	1.297.946
Задолжителни резерви кои се чуваат во НБРМ	<u>286.727</u>	<u>238.432</u>
	<u><u>1.618.464</u></u>	<u><u>1.536.378</u></u>

На 31 декември 2008 година паричните средства и паричниот еквивалент го вклучуваат износот од МКД 387.947 илјади (2007: МКД 359.389 илјади) кој претставува задолжителна резерва во денари и износ од МКД 286.727 илјади (2007: МКД 238.432 илјади) кој претставува задолжителна резерва во странска валута.

Средствата од задолжителната резерва во странска валута не се расположливи за секојдневното работење на Банката и се изоставени при подготвувањето на извештајот за парични текови.

Белешки кон финансиските извештаи

15. Кредити на и побарувања од банки

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Кредити на и побарувања од банки	490.638	180.192
	<u>490.638</u>	<u>180.192</u>

16. Кредити на и побарувања од други комитенти

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Кредити и побарувања по амортизирана набавна вредност	5.760.623	5.187.230
	<u>5.760.623</u>	<u>5.187.230</u>

Кредити и побарувања по амортизирана набавна вредност

<i>Во илјади денари</i>	Бруто износ	Поседна резерва 2008	Сегашна вредност	Бруто износ	Поседна резерва 2007	Сегашна вредност
Население:						
Хипотекарни кредити	743.416	17.664	725.751	339.863	12.717	327.146
Потрошувачки кредити	2.051.734	100.482	1.951.253	2.248.796	84.146	2.164.650
Кредитни картички	323.889	27.175	296.714	212.825	7.964	204.861
Претпријатија:						
Хипотекарни кредити	92.584	2.393	90.191	2.123.689	79.465	2.044.224
Парично покриени кредити	21.473	-	21.473	76.321	-	76.321
Останати кредити	2.786.562	111.320	2.675.241	382.024	11.996	370.028
Вкупно	<u>6.019.658</u>	<u>259.034</u>	<u>5.760.623</u>	<u>5.383.518</u>	<u>196.288</u>	<u>5.187.230</u>

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
-------------------------	-------------	-------------

Специфична посебна резерва

Состојба на 1 јануари	196.288	174.536
Загуба поради оштетување за годината		
Дополнителна резерва	62.746	21.752
Состојба на 31 декември	<u>259.034</u>	<u>196.288</u>

Белешки кон финансиските извештаи

17. Вложувања

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Вложувања во хартии од вредност чувани-до-достасаност	29.654	108.906
Вложувања во хартии од вредност расположливи-за-продажба	14.208	13.854
	<u>43.862</u>	<u>122.760</u>

Вложувања во должнички инструменти со фиксна камата чувани-до-достасаност

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Државни записи	29.654	108.906
	<u>29.654</u>	<u>108.906</u>

Вложувања во сопственички инструменти расположливи-за-продажба

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Вложувања во сопственички хартии од вредност	14.208	13.854
	<u>14.208</u>	<u>13.854</u>

Белешки кон финансиските извештаи

18. Недвижности и опрема

<i>Во илјади денари</i>	Градежни објекти	Опрема	Инвестиции во тек	Вкупно
Набавна вредност				
На 1 јануари 2007	173.940	86.976	1.281	262.197
Зголемување	591	29.403	27.306	57.300
Пренос	2.549	17.404	(19.953)	-
Отуѓување и расходување	-	(1.266)	-	(1.266)
На 31 декември 2007	177.080	132.517	8.634	318.231
На 1 јануари 2008	177.080	132.517	8.634	318.231
Зголемување	1.590	45.189	22.377	69.156
Пренос	497	20.741	(21.238)	-
Отуѓување и расходување	-	(6.491)	-	(6.491)
На 31 декември 2008	179.167	191.956	9.773	380.896
Амортизација				
На 1 јануари 2007	20.773	48.752	-	69.525
Амортизација за годината	4.388	20.024	-	24.412
Отуѓување и расходување	-	(1.166)	-	(1.166)
На 31 декември 2007	25.161	67.610	-	92.771
На 1 јануари 2008	25.161	67.610	-	92.771
Амортизација за годината	4.454	28.450	-	32.904
Отуѓување и расходување	-	(4.454)	-	(4.454)
На 31 декември 2008	29.615	91.606	-	121.221
Сегашна вредност				
Состојба на 1 јануари 2007	153.167	38.224	1.281	192.672
Состојба на 31 декември 2007	151.919	64.907	8.634	225.460
Состојба на 31 декември 2008	149.552	100.350	9.773	259.675

На 31 декември 2008 година Банката нема дадени недвижности и опрема под залог (2007: нема).

Оперативен наем

Банката зема под оперативен наем деловни објекти. Договорите за наем се раскинливи, и се за пократок период.

Белешки кон финансиските извештаи

19. Нематеријални средства

<i>Во илјади денари</i>	Софтвер	Права и лиценци	Вкупно
Набавна вредност			
На 1 јануари 2007	20.519	9.090	29.609
Зголемување	2.916	7.290	10.206
На 31 декември 2007	<u>23.435</u>	<u>16.380</u>	<u>39.815</u>
На 1 јануари 2008	23.435	16.380	39.815
Зголемување	1.333	5	1.338
На 31 декември 2008	<u>24.768</u>	<u>16.385</u>	<u>41.153</u>
Амортизација			
На 1 јануари 2007	7.303	4.706	12.009
Амортизација за годината	4.291	2.602	6.893
На 31 декември 2007	<u>11.594</u>	<u>7.308</u>	<u>18.902</u>
На 1 јануари 2008	11.594	7.308	18.902
Амортизација за годината	4.641	3.158	7.799
На 31 декември 2008	<u>16.235</u>	<u>10.466</u>	<u>26.701</u>
Сегашна вредност			
На 1 јануари 2007	<u>13.216</u>	<u>4.384</u>	<u>17.600</u>
На 31 декември 2007	<u>11.841</u>	<u>9.072</u>	<u>20.913</u>
На 31 декември 2008	<u>8.533</u>	<u>5.919</u>	<u>14.452</u>

Белешки кон финансиските извештаи

20. Останата актива

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Депозити за работење со Master Card и Visa	74.369	26.231
Однапред платени камати за УНИ бонус депозити	34.866	48.577
Однапред платени наемнини	22.198	24.619
Средства добиени во замена за сомнителни и спорни побарувања	8.019	9.167
Дадени аванси	2.864	2.245
Побарувања од купувачи	1.288	1.338
Останати однапред платени трошоци и аванси	4.371	4.879
Останато	24.011	57.243
	<u>171.986</u>	<u>172.299</u>

Однапред платените наемнини се однесуваат на наемнина за деловни простории на експозитурите на Банката во Струмица и Кочани. Вкупната закупнина според важечкиот договор за наем е платена во 2000 година, за период на закуп од 20 години.

21. Депозити на банки и други финансиски организации

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Домашни банки		
Орочени депозити	186.790	123.877
Депозити по видување	13.922	19.053
Странски банки		
Орочени депозити	123.125	-
Депозити по видување	250.136	245.396
Други финансиски организации		
Орочени депозити	648.543	294.327
Депозити по видување	8.748	5.704
	<u>1.231.264</u>	<u>688.357</u>

22. Депозити на други клиенти

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Население		
Орочени депозити	3.697.133	3.506.605
Депозити по видување	791.819	1.250.270
Претпријатија		
Орочени депозити	749.289	253.703
Депозити по видување	679.591	712.481
Јавен сектор		
Орочени депозити	61.550	61.334
Депозити по видување	6.753	122.161
	<u>5.986.135</u>	<u>5.906.554</u>

Белешки кон финансиските извештаи

23. Обврски по каматоносни кредити

Оваа белешка обезбедува информации за договорните услови за каматоносните кредити кои ги има земено Банката. За повеќе информации во однос на изложеноста на Банката на каматен и валутен ризик, види белешка 4.

Рокови и услови на обврските по кредити се како што следи:

<i>Во илјади денари</i>				2008	2007		
Валута	Номинална каматна стапка	Година на достасување	Номинална вредност	Сметководственa вредност	Номинална вредност	Сметководствена вредност	
Необезбеден кредит	ЕУР	8%, променлива ако шестмесечен ЕУРИБОР надмине 5,15%	2008	-	-	1.724	1.724
Необезбеден кредит	ЕУР	5,5%	2010-2012	4.067	4.067	5.164	5.164
Необезбеден кредит	ЕУР	4,5%	2012	12.294	12.294	-	-
Необезбеден кредит	МКД	5,5%	2002-2009	758	758	2.844	2.844
Необезбеден кредит	МКД	5%	2007-2015	220.301	220.301	17.377	17.377
Вкупно				<u>237.420</u>	<u>237.420</u>	<u>27.109</u>	<u>27.109</u>

Долгорочните кредити во странска валута во износ од МКД 16.360 илјади (2007: МКД 6.888 илјади) се однесуваат на одобрени средства од Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје. Кредитите се враќаат во квартални рати.

Долгорочни кредити во денари во износ од МКД 221.059 илјади (2007: МКД 20.221 илјади) се однесуваат на одобрени средства од Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје. Кредитите се враќаат во квартални рати.

Белешки кон финансиските извештаи

24. Посебна резерва за вонбилансни ставки

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Состојба на 1 јануари	14.417	12.070
(Приход) / Расход за годината	(4.713)	2.347
Состојба на 31 декември	<u>9.704</u>	<u>14.417</u>

25. Останати обврски

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Обврски по изгубен судски спор	18.000	-
Обврски по комисионо работење	7.263	11.325
Добавувачи	13.246	13.472
Провизии и надомести	3.093	1.803
Останати даноци и придонеси	1.685	1.790
Останато	<u>14.075</u>	<u>51.255</u>
	<u>57.362</u>	<u>79.645</u>

26. Капитал и резерви

Акционерски капитал

<i>Во број на акции</i>	Обични акции		Неоткупливи приоритетни акции	
	2008	2007	2008	2007
Состојба на 1 јануари	<u>530.445</u>	<u>530.445</u>	<u>15.542</u>	<u>15.542</u>
Состојба на 31 декември	<u>530.445</u>	<u>530.445</u>	<u>15.542</u>	<u>15.542</u>

На 31 декември 2007 година, акционерскиот капитал се состои од 530.445 (2007: 530.445) обични акции. Обичните акции се со номинална вредност од 1.000 денари (2007: 1.000 денари). Сите издадени акции се целосно платени.

Имателите на обични акции имаат право на дивиденда кога ќе биде објавена и имаат право на еден глас на Собрание на Банката за еквивалент од 1 обична акција (2007: 1 обична акција). Сите акции носат право на сразмерно учество во поделбата на остатокот на стечајната, односно ликвидационата маса.

Приоритетните акции немаат право на управување, меѓутоа имаат право на приоритет врз одреден процент од номиналната вредност на акциите (дивиденди), и имаат приоритет на исплата во случај на ликвидација на Банката.

Белешки кон финансиските извештаи

26. Капитал и резерви (продолжение)

Следните акционери имаат сопственост која надминува 5% од издадените акции со право на глас:

	% од акциите со право на глас	
	2008	2007
Ивајло Мутафчиев, Република Бугарија	37,51 %	37,51 %
Цеко Минев, Република Бугарија	37,51 %	37,51 %

Законска резерва

Според локалната законска регулатива Банката треба да пресметува и издвојува 15% од нето добивката за годината за законска резерва додека нивото на резервите не достигне износ кој е еднаков на една петтина од акционерскиот капитал. Додека законската резерва не го надмине определениот најмал износ, може да се употребува само за покривање на загубите. Кога законската резерва ќе го надмине најмалиот износ и по покривање на сите загуби од годишните завршни сметки, со одлука на Собранието, вишокот може да се употреби за дополнување на дивидендата, доколку таа за деловната година не го достигнала најмалиот износ пропишан со Законот за Трговски Друштва или со Статутот на Банката.

Резерва за сопствени акции

Резервата за сопствени акции на Банката ја сочинува набавната вредност на акциите во сопственост на Банката.

Дивиденди

По денот на изготвување на билансот на состојба нема предложени дивиденди од Надзорниот одбор на Банката.

27. Потенцијални и преземени обврски

Банката обезбедува банкарски гаранции и акредитиви за гарантирање на работењето на клиентите пред трети страни. Овие договори имаат фиксни лимити и вообичаено се одобруваат за период до една година. Достасувањата не се концентрирани во ниту еден период.

Белешки кон финансиските извештаи

27. Потенцијални и преземени обврски (продолжение)

Договорните износи на потенцијалните обврски се определени во следната табела по категории:

<i>Во илјади денари</i>	<i>Белешка</i>	2008	2007
Гаранции			
во денари		178.806	204.891
во странска валута		84.476	115.831
Акредитиви во странска валута		31.164	34.901
Неискористен дел на рамковни кредити и дозволени пречекорувања		474.253	635.430
Посебна резерва	24	<u>(9.704)</u>	<u>(14.417)</u>
		<u>758.995</u>	<u>976.636</u>

Овие потенцијални обврски имаат вонбилансен кредитен ризик затоа што во билансот на состојба се признаваат само провизиите и исправките за потенцијални загуби се до моментот кога преземените и потенцијални обврски ќе бидат исполнети или ќе достасаат. Голем дел од преземените и потенцијални обврски ќе достасаат без да бидат авансирани во целост или делумно. Поради тоа, износите не претставуваат идни парични текови.

28. Трансакции со поврзани страни

Во согласност со Законот за Банки како поврзани лица со Банката се: лица со посебни права и одговорности во Банката и со нив поврзаните лица, акционери со квалификувано учество во Банката (директно или индиректно поседување на најмалку 5% од вкупниот број на акции или од издадените акции со право на глас во Банката или овозможуваат значително влијание врз управувањето на Банката) и со нив поврзаните лица, како и одговорните лица на тие акционери - правни лица.

Банката одобрува кредити, издава гаранции, пласира и зема депозити и кредити од претпријатија и банки со кои што таа е поврзана.

На крајот на годината трансакциите со поврзаните страни биле како што следи:

(i) Кредити и побарувања на поврзани страни

<i>Во илјади денари</i>	Клучен менаџерски персонал на Банката и со него поврзани страни	
	2008	2007
Кредити на 1 јануари	9.835	9.748
Кредити одобрени во текот на годината	14.002	19.172
Кредити вратени во текот на годината	(11.903)	(19.085)
Кредити на 31 декември	<u>11.934</u>	<u>9.835</u>
Специфична посебна резерва	<u>(171)</u>	<u>(98)</u>
Приходи од камата	<u>850</u>	<u>941</u>

Белешки кон финансиските извештаи

28. Трансакции со поврзани страни (продолжение)

(ii) Депозити од поврзани страни

<i>Во илјади денари</i>	Претпријатија поврзани со лица кои имаат заедничка контрола врз Банката		Клучен менаџерски персонал на Банката и со него поврзани страни	
	2008	2007	2008	2007
Депозити на 1 јануари	255.122	245.608	17.530	22.147
Депозити добиени во текот на годината	1.006.024	669.770	1.703.601	93.714
Депозити повлечени во текот на годината	(877.808)	(660.256)	(1.706.386)	(98.331)
Депозити на 31 декември	383.338	255.122	14.745	17.530
Расходи од камата	8.555	5.541	1.182	1.637

(iii) Останати трансакции со поврзани страни

<i>Во илјади денари</i>	Претпријатија поврзани со лица кои имаат заедничка контрола врз Банката		Клучен менаџерски персонал на Банката и со него поврзани страни	
	2008	2007	2008	2007
Парични средства и паричен еквивалент	34.562	32.157	-	-
Кредити на и побарувања од банки	49.130	48.961	-	-
Обврски кон добавувачи	2.165	202	-	-
Потенцијални и преземени обврски	318	155	5.097	3.705
Приходи од камата	2.349	4.430	850	406
Расходи од камата	8.425	5.037	6.155	759
Приходи од провизии и надомести	790	745	36	10
Расходи од провизии и надомести	23.296	12.207	-	-

(iv) Трансакции со клучниот менаџерски персонал

<i>Во илјади денари</i>	2008	2007
Краткорочни трошоци за вработените	61.513	38.675
	<u>61.513</u>	<u>38.675</u>

Белешки кон финансиските извештаи

29. Последователни настани

На 22 декември 2008 година во Службен Весник број 159 беа објавени измени на Законот за Данок на добивка и Законот за Персонален данок на доход кои почнуваат да важат од 1 јануари 2009 година. Со измените, концептот на оданочанување на добивките кои ги остваруваат претријатијата во Република Македонија претрпе значајни измени, од кои најзначајна претставува неоданочувањето на нераспределената добивка. Дополнително се воведоа и значајни измени во оданочувањето на физичките лица.